

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrébén egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujságra a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., július—septemberre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Fehérhegységi utképek.

(A CSALLÓKÖZI UTIKÉPEK IRÓJÁTÓL.)

Első rész.

Pozsonytól Szakolezáig fölfelé.

I.

Utunk célja. Beskidák. A Fehérhegység és Morva folyó közötti tér. Hazánk határain. A várláncolat. Magyar előőrök. Székely hadtelepek. Őseink nyomai. Pozsony vidéke: Virágvölgy, Czukorbáb, Virágliget, Széplak. Hogyan volt Pozsony városában magyar falu. Helynevek. Hidegkút, Lamocs. Egy nép, mely nyelvét elveszti, de természetét megtartja. Besztercze. Mária-völgy: Legendája. Pálosok monostora. Gót egyháza freskói; mű és siremlékei. Báthory András országbíró emléke. Herceg Schwarzenberg Frigyes palotája, gyűjteményei és emlékei. Mászt római várhelye, necropolis.

Mig tavál Pozsonyból Csallóközbe rándulva a kocsirudat keletdélnek, az idén északnak fordítottuk.

Sajátlag tudományos fürkészetnek szánt utunk célja egyébkint most is az volt, melyet tavali „Csallóközi utképeinkből“ olvasóink már ismernek; ha mégis hizeleghetünk magunknak azzal, hogy igénytelen utivázlatainkra még emlékeznek. Felkeresni, szemről szemre látni és ismerni kívántuk hazánk ezen a vidékén is, azon ugy is csekély számú történeti és műemlékeinket, melyeket még a mostoha sors számunkra fenhagyott: tanulságul vagy emelkedésül, — de sőt talán csak vigasztalásul, hogy még: *nón omne perit!*

Nehogy azonban a jó magyar olvasó már eleve elijedjen ártatlan szándékunktól, sietünk ideje korán őt biztosítani, hogy itt minderről sajátlag csupán általánosabb érdekü — legalább mi ugy hiszszük — uti vázlatokat szándékunk adni. Levéltári kutatásaink folyamával, régiségeink, mű- és építészeti-emlékeink körülményes vizsgálatával és leírásával bizonyára sem nem fárasztathatjuk, sem

nem untatjuk. Ezekről majd megint csak a szakférfiaknak számolunk tüzetesen, ott a hol illik: az Akademiában, a Régészeti lapokban. De mit már itt csak azért is megjegyzünk, hogy megint azokat is, kik már többet is szomjuhoznának, vagy épen az előhozott adatokért kezességet is kívánnának, akár amazokra utaljuk oda, hol ezek részletesebben tárgyaltnak; akár pedig aziránt is biztosítsuk, hogy a mondottakért mindenkor készek vagyunk kezességet vállalni.

De van abban is talán némi megnyugtató, ha az egymást folyvást leíró és ismétlő ut- és helyrajzokkal untig tartott magyar olvasó, már egyszer aziránt is biztosítást nyerhet, hogy nem kell neki tizedszer is megint ugyanazon és csupán felmelegített, ellenben pedig talán soha sem okadatolt dolgokat hallania. Semmi sem új ugyan már a nap alatt. De az ismétlésnek is van határa; és ha egészen ujdonatujat mi sem nyújthatunk, leírásunk legalább olly vidékkel foglalkozik, melyet eddig a magyar helyirat nem csak hogy el nem koptatott, de nem is ismer. A kegyes olvasó tehát, ha neki tetszik, nemcsak szemes, de új vizsgálat nyomán is egy olly vidékről hallhat, melyről eddig kevés vagy épen semmi tudomása sem volt. Ennyit talán

Fehérhegységi utképek: Pozsony.

csak adunk, és kérhetünk is viszont helyíróinktól. — Végre is ezen, meglehet itt helyénkívül komoly bevezetés után, kérheti a kegyes olvasó: hogy hát hol is van már, és mellyik az a Fehérhegység? Meghiszem is, hogy eddig nem sokat hallott felőle. A „Hármas kis tükör“ bizony nem igen emlegeti. Valószínűleg bele nem fért rimeibe. — Az újabb földrajzok vizenyös prózája meg talán nagyon is elmosta.

Kérnem kell tehát a szives olvasót, vegye az egyszer

a térképet. (In itt szolgálunk egygyel. Lásd a 424. lapon.) Keresse fel rajta azután Pozsonyt, s azonnal látni fogja, mit valószínűleg már eddig is tudott, hogy a hazánkat északra környező Kárpáti hegláncz egyik nyugati leágazása épen Pozsonynál végződik. A Kárpáti hegláncz épen ezen nyugati ágazatát pedig már a régi földírók külön néven *Beshida* hegységnek nevezték; a körüle lakó szláv és német népek Bielahora- és Weisses-Gebirgnek mondják, mi pedig nyelvünkön egyszerűn Fehérhegységnek nevezzük; a mi, mellékesen megjegyezve, körülbelül mind ugyanazt jelenti.

Nevezetesebb, czélunkra nézve még azt is tudni, hogy ezen hegység északnyugati végsőpontját hazánkban *Szokolca* jelöli; épen ugy tehát, mint a dél-nyugati Pozsony és Dévény vára; úgy hogy Pozsonytól majdnem egyenes vonalban húzódik Szokolczáig. Mellyen túl azonban belőle még egy jó darab Morva és Szilézia határos tartományoknak is kijut. Jut ellenben a hegyen túl, miután ez fönn kiágazott, még hazánkban is egy meglehetősen szép síkróna, melly egész a Morva folyóig terjed. Ezen folyó itt ugyan az osztrák és morva tartományok között országunk határvonalát képezi. De azért a folyam a rónát csupán átszeli és meg nem szakítja. Szakadatlanul terjed az el azontul is a bécsi hegységig, az ugynevezett Marchfeldi síkmezőt képezve. A folyók nyilván mint conventionalis határok sokkal határozottabb választóvonalul szolgálhatnak, mint a megszakított hegységek. Ellenben a hegység mindenkor a vidéknek mintegy természetes határfalát képezi; úgy hogy itt is a Fehérhegység határfalán túl, ezen még egész a Morva folyóig terjedő róna, olly természetű, mintha csak nem is tartoznék már hozzá; és mintha csak amugy valamely jó vagy rossz alkalmával ráadásul kaptuk volna a többi hazára.

Igy is volt valahogy. Mert nem eddig tartott ám hazánk első határa. A *Mons Coelius*, a mai *Kahlenberg* hegység Bécsen túl képezte azt egykor e részt. Csak miután honkereső népünk országokat és nemzeteket féktelenül elárasztó dagálya hasonlóan rendezett országos szervezet medrébe szorult, alakult ezen a részen a Morva folyam meghatározott elválasztó vonalul. Így jutott még a Fehérhegységnek természetes határfalán túl a Morva folyóig terjedő róna mintegy üggyelkül a magyar földhöz.

És csudálni fogjuk, ha utivázlataink folytán majd olvassuk, milly gondal telepitte meg ezen a Fehérhegység és Morva folyó közötti tért is, az illyenekben másképp nem épen dicséretesen óvatos és körültekintő nemzetünk, — melly a pazar emberhez hasonlóbban, inkább szerezni mintsem megtartani tudott — nemesak a rónára kinyuló hegyfokokat szakadatlan erősségek és várak korszorujával és lánczolatával Pozsonytól vagy Dévénytől Szokolczáig megrakva; hanem a sík-vidék falvait is a Morva folyó partjain *előörseivel*, sőt ismeretes sajátságos hadszerkezetével *székely előhadai*val megszállitva. De a hol jelenben, miután nem kevésbé ismeretes nemzeti gondatlanságunk mindezeket teljesen elenyészni hagyta, a történelem nemzeti örhadaink itteni telepeit már alighogy gyanítja, a helyirat pedig épen nem is álmodja!

Méltó pedig mégis, hogy a mit őseink józan és tapintatteljes intézményeiből gondatlanságunk veszni hagyott; azt az okuló unokák legalább nyomozva hálásan megemlegessék.

Emlegessük tehát és nyomozzuk atyáink lépteit! Talán ráakadunk még hatalmas lépésük nyomdokára itt is: a Fehérhegységen túl, Szokolca és Pozsony között hosszában, a Morva folyó és Fehérhegység közt szelvében elterülő homoksíkon. Tudva levén ugyis, hogy szerettek ők mindenkor homoksíkon, fájdalom többnyire nyomtalanul is járkalni. Így jöttek volna, mondják a krónikák, nyomtalanul régi hazájokból mai honunkba: „Steg- und weglos,“ magyarul a királyi jegyző ezen helyét egyik újabb, természetesen német kommentatora. Az illető népek ugyan, kiknek országán t. i. valaha átmentek, egészen ellenkezőt mondanak; és ha nekik hiszünk, úgy őseink nagyon is mély észrevehető nyomokat szokatnak magok után hagyni ott, a merre jártak. De végre talán mégis csak a krónikáknak lesz igazuk. Ez bizonyára az oka, hogy tudósaink sem tudnak a helyre találni, hol őseink azelőtt laktak. Hogy is lehetne nyomtalanul s ut nélkül valamely országba találni? Itthon legalább az a jó vagy rossz szokásuk volt őseinknek, hogy nagyon is nyomtalanul jártak és keltek.

Nem sokkal háladosabb talán azért a mi feladatunk is, mint ama tudósoké, midőn hazánk ezen ultima Thuleja vidékén kereszük apáink nyomát, hol még eddig magyar történetbuvár sem kereste; — pedig hol nem kereste volna az! E vidék tehát annyira

szűz volna legalább, hogy még aligha beutazta hazai buvár. A jobbakk közöl is alighogy egykettő, mint b. *Mednyánszky* és *Gyurikovic*, épen csak hogy romvárai egyikébe vagy másikába tekintett be. Ambár másképp ezen regényes romok hosszú sorát még külföldi, bécsi, író turisták is hébe-korba kedvvel látogatják; a mint hogy sok más egyebet is látogatnak és látnak hazánkban, a mit mi sem kedvvel sem kedvetlenül nem látogatunk és nem látunk.

* * *

Mire az utas Pozsonyt elhagyta, azonnal regényes szépségű hegyvidéke között áll. Pozsony kies fekvése hazaszerte ismeretes. Egyfelől a végtelen róna, átszegve a Duna hullámainál, mellynek csak a Vértes hegység kéklő messzesége szab határt, mint sima tükör terül el lábainál. Fölötte a festői hegység, lejjebb borág koszoruzta nyájas halmokban, utóbb felebb mind magasabb csucokban, egész a felhőkbe nyuló havasokig emelkedve, lombdús tölgyerdőséggel s örökzöld fenyveseivel mintegy keretbe foglalja az öblében elterülő s a róna sima tükrebe letekinthető várost.

Általában régi városoknál gyakran tapasztalható azon ösztönyszerű jóízűség, mellyet a régi gyarmatok telephelyük választásában többnyire tanúsítottak. Most természetesen sokkal gyakorlatibb indokok vezérelték az illy választásokban; és nem egy helynek oka volt már megbánni napjainkban ős telepítői természeti aesthesisét. De a pozsonyaiak ugylátszik vidékek szépsége teljes öntudatával bírtak mindenha. Így nevezték már el bájos környékű egyik külvárosukat: *Virágyölgynek* (Blumenthal), egy másikát *Csukorbáznak* (Zuckermendel); előfalujokat ismét *Viráglyigetnek* (Blumenau), egy másikát *Ligetsfalvának* (Audörf); egy harmadikát *Széplaknak* (Schöndorf). Az utóbbi azonban sajátlag a magyarok, a kik egykor Pozsony ezen mai utczáját lakták, nevezték így. Hogyan! Pozsonyt magyar nép is lakta volna valaha? kérde talán bámulva olvasónk. Jó, hogy ennek emlékét véletlenül épen az okiratok fentartották, mert másképp csakugyan akár álmódzó rajongónak mondhatnók ma-holnap majd azt, a ki Pozsonyban még magyar eredeti telepet keresne. Pedig úgy volt. A belváros északkeleti kapuja, az ugynevezett szent Mihálykapu irányában fekvő tőzsomszéd külváros azon hosszú nagy utczája, mellyet német fölírása maig is „Schöndorfer Gasse“-nak, a magyar fölírás pedig, ha-hogy még t. i. megvolna, Magyar-utczának nevez vagy csak nevezett eddig, hajdan sajátlag *Széplak* nevű, tisztán magyarok által lakott dus nagy falu volt; mint ezt nem egy okmánytárunkban kiadott, s a pozsonyi városi levéltárban kiadatlanul olvasható okirat tanúsítja.

A pozsonyi vár tövében álló ezen régi magyar falu valószínűleg várjobbágyi őrségével már a honfoglalás első alkalmával települt meg. Az első századok nyugati vésein keresztül, sőt ugylátszik jó-soká még azontul is, épen föntartá magát, midőn a közel sz. János egyház, mellynek helyén jelenben a Ferencziek e nevű híres gót kápolnája áll, még folyvást Pozsony magyar plébániája volt. Faragott kő egykori prédikálószeréről hirdette még Pázmány is, nem annyira ugyan talán már az akkor megfogyott pozsonyi magyar lakosoknak, mint inkább az összesereglett országgyűlési rendeknek, olly sikerrel remek magyar és lángbuzgalmu szónoklatával a hit üdvezítő igéjét. Midőn utána valaki más nyelven merészelt szólani e prédikálószerékből, a nem kevésbé nyelv- mint hitbuzgó atyák összetörték, nehogy valaha illy szentségtelenítés még érhesse. És maig is Pozsony egykori magyar plébániájának és egyházi közönségének emlékét, épen a Ferenczi szerzetesek ezen egyházában régi idők óta szakadatlanul folytatott magyar isteni tisztelet tartotta fön még leginkább. — Milly vész sodorta ki innét is nemzeti fánk ezen gyökét, miután már a javát ugy is kiállotta? Talán csak a jó szomszédok, kiknek mint jövevény vendégeknek — így, hospites-vendégeknek nevezik mindig okirataink idegen nyelvű jövevény gyarmatainkat — olly szép szállást adtak, szorították-e ki, a közmondás szerint? A minthogy csakugyan ez is már többször megtörtént rajtunk. Vagy mikép másképp és mikor száradt el itt is megfogyott népünknek ezen kinyuló ága? Ki tudná azt megmondani? Mondják, hogy „az elhaló nemzetek fejfája épen olly ismeretlen, mint a hely, a hol bölcsőjük rengett.“ Elég ugy-e, ha a történetbuvárok török rajta fejüket; így tartja legalább a mai annyira józan praktikus világ, ha előbb jól kinevetett, hogy hogysis tudjuk hát illy bohóságokon törni fejünket. Legyen mindenkinek az ő hite szerint!

Akár hogy tehát s akár mikor, elég az azon, hogy elenyészett, mint annyi más, a pozsonyi magyar népség is. Az utókor még laka valódi nevét is rég elfeledve, helyén mai napig már csak, mint mondók, egyszerűn *Magyar utcát* emleget, a nélkül hogy tudná sajátlag miért; valamint egyáltalában a helyneveknél ez az eset, mellyekben pedig olykor, — mint itt figura docet — még egy egész történeti mult egyetlen emléke öntudatlanul maradt fenn. Nem hiában sürgeti tehát a tudomány nálunk is újabban, a helynevek figyelmes gyűjtését, mint a mellyekben még annyi régi nyelvkincs és gyöngy mellett, számos történeti adat is lappang, kelletlen magyarázataikkal ellenben akár mindjárt is bizvást felhagyhatunk. De mi az illy hivalkodó foglalkozásra, Isten tudja már hogy, mindig készebbek vagyunk, mint az egyszerű becsületes igénytelen munkára. Ennek a dolognak is pedig megvan a maga egymásutánja; de mit kicsinyben épen úgy nem tudunk megtartani mint nagyban; csak is a hivalkodás az, mi nálunk ebben s amabban egyet is, mást is megront. Mert míg a gyűjtés csak egy kis figyelmet és jóakaratot igényel; addig a magyarázat már tudományt és tanulmányt — nálunk nem épen mindennapi dolgokat — követel. Enélkül pedig esetlen, ha nem nevetséges találgatásba esünk, mint mindenki, a ki a multat a „testis temporum és lux veritatis: *Historia* nélkül akarja megérteni és magyaráztatni. Példa rá a Magyar utca, mellynek nevét eddig a jó pozsonyiak, csak úgy találgatták, hogy a város ezen a felén szoktak a Pozsonyvidéki magyar lakosok bejönni a városba. Hogy azután sajátlag nem is ezen, de egy másik, jóval alább fekvő utcán mennek át, az illy csekély különbség természetesen hasonló philologiai iskolákban nem számít.

Mig azonban bennünket is ezen, meg sok más hasonló, lehet hogy szintén csupán hivalkodó gondolatok kísérnek, ki is érünk Pozsony bájos határából. Utunk a természet, ipar és művészet nem épen jelentéktelen tárgyai mellett visz át. Egyfelől a vasuttal párhuzamosan haladva, majd az alagut tetejébe kapaszkodik fel. Másfelől a szépen alakult kalváriahegy magas csucsáról a megváltás jele int felénk: Dorner hirneves szobrász legremekőbb ércművei egyike. Majd Mariafüred, Malomvölgy, Mélyut, Batkaházak, Törökfő, Zergehegy, Vasforrás virányos völgyei vagy sötétlen zöldelő sűrű erdei mellett haladunk tova.

Itt a város területének véghatárán áll még Blumenau, vagyis Virágliget, máskép Lamacs nevű falu. Régi telep, mint még egyháza gót építészeti műkorra utaló maradványai mutatják. Eredeti telepítői ivadéka azonban szintén már rég elenyészett; lehet hogy azóta többször is kivesztek lakosai. A mostaniak XVI dik századi horvát gyarmatosok utódai, kikkel a szegényesen kinéző falu, valamint a vidék több elpusztult helységei akkorában nagyobbára újra megtelepítették. Azóta nagyobbára a körülfekvő szláv vidék nyelvét és szokásait felvéve, saját nyelvöket is elfeledék. Mit mégis maig sem el nem feledtek sem le nem vetköztek: az durva vad természetük és viseletük. Mert mint Bél, jóval egy század előtt megírta felölök, hogy a pozsonyi sajátságos és nem épen szépnek, sőt teljesen ellenkezőnek is mondható német szójárás házi műkifejezése szerint: a *Blomonauer* (értsd *Blumenauer*) durva vad ember jelentésével teljesen egyértelmű; úgy maig is e tekintetben valóban példabeszédszerű hirhedt nevezetességük. Vigaszdusabb a helynek ezen, mint látni, régi, de nem épen örvendetes műveltség történeti adatánál, az örök kellemű természet szépségeivel megáldott környezete. — A helység fölötti hegyormon festőileg áll a messze ellátszó Rozália kápolna; másfelől *Hidegkut* nevű falucska áll, sajátságos dongaalaku, és donga módra vaspánttal megabricsolt egyházával. Mind a kettő Pozsony és környékének kegyelt bucsujáró helye.

(Folytatás következik.)

Esik

Esik, esik, esik :
Langyos eső esik,
Barna lányka kebelére
Szerelemnek tavaszfénye
Titkon ereszkedik.

Esik, esik, esik :
Záporos esik.
Barna lányka — kedvesével
Bogarzemű szög-legénynyel,
Forrón ölelkezik.

Esik, esik, esik :
Őszi eső esik,
Az a kis lány, az a barna,
Kedvesétől elhagyatva —
Bánkódik, könyezik.

Esik, esik, esik :
Szép fehér hó esik.
Szög-legényt az esküvőre,
Barna lányt a temetőre
Most hozzák, most viszik.

Kuhlfay Ede.

Fojtó gondok . . .

Fojtó gondok forró napja,
Alkonyulj le ememen!
Lelkem szomju mint a rétek,
Hol virág és fű elégték,
Hol a liget nesztelen.

Alkonyulj le! alkonyatra
Még a bú is fénybe jár:
Harmat hull az égett gyepre,
S az üdülő ligetekbe
Dalra zendül a madár. —

Nem fog e mult nékem fájni
Mellyre vissza fényt vetesz;
Mellyben én most égve égek,
S tallóján olly sok reménynek
Keblem némán csüggedez.

Itt, hol ifju ábrándimnak
Csak harasztja hull reám:
Mellyek alatt mig zöldültek,
Dalaim olly fönn zendültek
S örök tavaszt álmodám.

Itt, hol annyi megemésztő
Napi szükség terhe nyom;
Mellyben a szív hangos kobza
Hurjaitól megorozva
Némán nyugszik karomon.

Nem fog e mult nékem fájni,
Ez az üres, pusztá ház;
Hol a vándor nem pihen meg,
S hült helyében a tűzhelynek
Még az emlék sem tanyáz. . .

Szent öröme fog az engem
Alkonyodnál gyujtani,
Hogy még egyszer, mint hajnalban,
Dalaim az esthajnalban
Ujra fognak hangzani. . . .

Szent öröme fog az engem
Alkonyodnál gyujtani,
Hogy a perczek közelegnek . . .
S örökálmu éjelemnek
Erlingatnak árnyait! —

Tóth Endre.

Udvari szertartások és Illemszabályok.

Egy angol irodalmi lap *) egyik cikkében d'Israeli az udvari illem (etiquette) bölesőjét Olaszországba, és pedig a 17. és 18-ik századba teszi. E nézetet — írja egy angol folyóirat — mi egyáltalában nem oszthatjuk, sőt azon véleményben vagyunk, hogy az udvari szertartás eredete egy sokkal korábbi időszakba viendő vissza, s hogy az a szükség eredménye. Minő volna azon udvar, kérdezzük, melly semmiféle illemszabályt nem követne, s ezáltal is hatni nem akarna a nagy tömegre? Gondoljunk csak például azon királynő helyzetére, ki illy tartalmu törvényt volt kénytelen fél vad udvaronczi számára kikirdetni: „Egy nemes se merészelje a királynét megütni, vagy valamit kezéből erőszakosan kiragadni, különbeni kegyvesztés büntetése alatt.“

Ezen korban az udvari szolgálattal összekötött szertartások még nagyon csekély számmal voltak, azon egyszerű okból, mert kevesen voltak az államhivatalnokok, kik az uralkodó és alattvalói közt álltak. Miután azonban a hűbérbe adások mindennapiakká váltak, egészen más viszonyok jöttek létre, s az udvaroncok és azok száma, kik az udvarnál szolgálatokat tettek, szemlátomást szaporodni kezdett.

Minden intézmény eleinte csak kis mérvben jö létre; s azon kedvezmények, mellyek az udvari hivatalokkal és szolgálattételekkel régente együttjártak, eléggé mutatják, milly kevés sulyt helyeztek akkor az emberek rangjuk és állásuk fontosságára. Így például olvassuk az ugynevezett „Black Book“-ban, hogy az angol főurak „mellékjárulékok“ neve alatt egyebek közt a királynő termeiben elégett viaszgyertyák végeit is megkapták. A lord kancellárnak, ki rangra nézve az egész királyságban harmadik személy, egy nagy és negyven kis viaszgyertya-végre volt joga. II. Henrik „Aquarius“, vagyis azon gentleman, ki a király fürdésénél mindig jelen volt, s kinek legalább is bárónak kellett lennie, mindannyiszor egy pennyt kapott a törülőkendők szárításaért, és négy penyet minden rendkívüli fürdésért.

Igen nevezetes adatokat olvasunk a Harley-féle gyűjtemény egy kéziratában, minden nagy és kis udvari hivatal teendőiről. Legyen szabad e kézirat egy cikkét közölnünk, melly illy czim alatt jö elő: „*Ő felsége ágya-elkészítésének szabályai.*“ — Először is egy apródnak kötelességében állt egy fáklyával kezében a király ruhatárába menni, s onnan az ágyneműt a hálószobába vitetni, hol már két kamarás és négy nemes várakozott. A ruhatárban a király számára kiválasztott ágykészlet aztán egy fehér lepedőre rakatott, s a kamarás tisztében állt a további teendők iránti intézkedés. E négy nemes ember egyike most tartozott törrel megszurkálni az ágy szalmáját, kitudandó, ha nincs-e abban valami gyanus dolog elrejtve. Ez megtörténvén, a szalmára pehelytakaró terítettett, mellyen egy udvari szolganak magát párszor végig kellett hengergetni, hasonlóképen azon okból, hogy kipuhatozza, ha nem rejt-e az valami veszélyes tárgyat; erre a ruhatárnok kiválasztá azon ván-

*) „Curiosities of literature.“

kosokat, melyeket a király kívánt, s az ágyon elhelyezvén azokat, a felső terítővel befödte. — Ha mindez megtörtént, a jelenlevők mindegyike keresztet vetett az ágyra, s megcsókolták azon helyeket, melyek a felség szent kezei által netán érintve voltak. Azután egy apród kezében égő fáklyával örökép maradt az ágy mellett, a király megérkeztéig.

Habár az illem az angol udvarnál mindenkor szigoruan megtartatott, mégis tetőpontját Erzsébet királyné és I. Jakab alatt érte el. A legmagasabb rangú nemesek nem restelték a legalacsonyabb szolgálatokat végezni. A királynő egykor egy főrangú urat keményen megdorgált, mert ez üdvözlésekor térdét nem hajtotta meg a földig. — Midőn ő utána I. Jakab lépett a trónra, minden országból odasereglettek a követek, neki trónralépéséhez szerencsét kívánandók; s mindegyik követ azon illemszabályokat vette igénybe, melyek saját fejedelme udvaránál divatoztak. Legnehezebb volt a bánásmód a spanyol és francia udvarok követeivel, mert ezen udvarok szertartásai egész Európában legczifrábbak voltak. — Nem csuda, hogy ezen urak, hozzá levén szokva a közmondássá vált spanyol illemszabályokhoz, a kevesebb szigorral e tekintetben nem igen tudtak megbarátkozni. Hogy mikép kezeltetett azon időben a bevett szokás a spanyol udvarnál, annak megértésére fölhozunk egy pár adatot. Egykor II. Fülöp termét oly erősen befűtötték, hogy a király majd megfuladt a nagy melegségben. Mivel azonban az a bevett szokás ellen volt, hogy a király a szobát odahagyja; azon egyén pedig, kinek tisztéhez tartozott, a tüzet mérsékelni, épen nem volt jelen: a király szó nélkül tűrte a nagyon felfokozott melegség pokolikinjait.

Ime egy másik még jellemzőbb eset: II. Ferencz második neje egy vadászat alkalmával lováról leesett, s lába a kengyelvasban megakadván, nyilvános életveszélyben forgott. Azonban senkisémből nem sietni, minthogy csak az első apródnak volt joga, a királyné testének valamely részét megérinteni, legkevésbé volt pedig más-

Fehérhegységi utiképek: A beutazott vidék térképe.

Fehérhegységi utiképek: A főpiacz, városháza és főórhely Pozsonyban.

magát a vakmerő tette, a királynénak segedelmére jött, s a lábát szerencsésen kiszabadíták a kengyelvasból. Hanem bezzeg a lovag urak csak most látták át vakmerő tettök egész rettenetes voltát, hogy a királyné szent személyét, még pedig a lábán megérinteni merészkedtek, s e miatt akkora ijedség szállta meg őket, hogy nyakrafőre leggyorsabb paripáikat nyergeltették föl, hogy elillanjanak a büntetés elől, mely őket vakmerő tettükért különben okvetlen sujtandotta. A királyné többszöri kérelmére végre a király megkegyelmezett neje szabadítóinak.

Nem kevésbé szigoruak és nagy számmal voltak akkoriban az udvari szertartások Franciaországban. Az ország legfőbb rangú nemesi szolgálták a királyt öltözködése alatt. A főudvarmester nyújtá oda neki a hálóköntöst (és koronázáskor az inget), s az első ruhatárnok pedig bal karját segíté bele. Egy szolgáló a király harisnyáját bal lábán kapcsolta be, jobb lábán pedig ugyanezt a király maga végezte. A ruhatármester a nyakendőt a király nyakára illeszté, egy külön szolgáló pedig összekapcsolá azt. A királyné személye körül természetesen még többen foglalkoztak. Az első komorna haját bontá ki, az első udvari kisasszony megkülön személy segítségével öltötte magára.

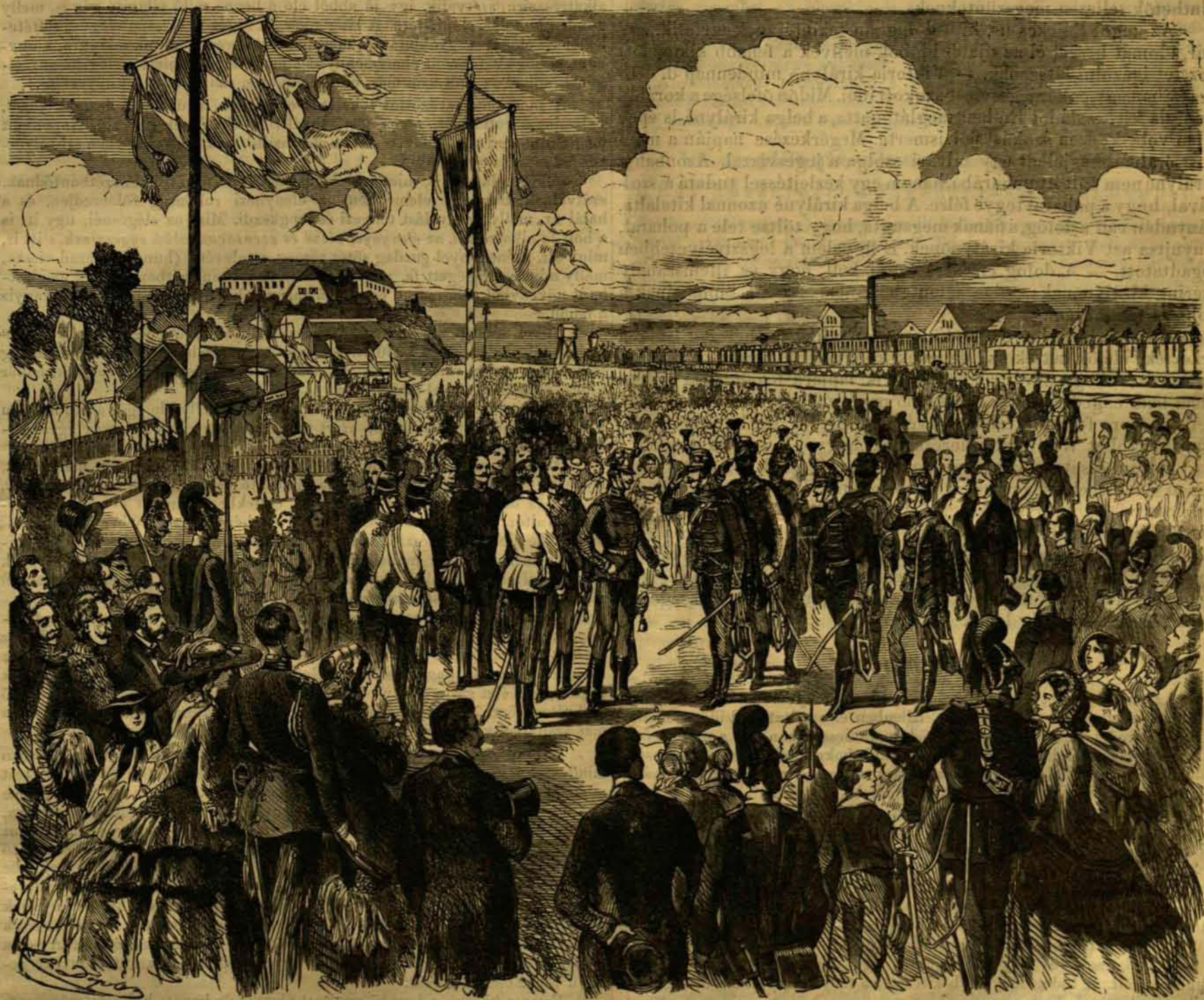
Angolországban I. Károly uralkodása alatt a szertartások nyilvános alkalmakkor még igen pontosan megtartottak. Az interregnum alatt már némileg mellőzték; II. Károly és utóda alatt pedig annyira kimentek a divatból, hogy Mária és Anna királyné csak a legnagyobb erőfeszítéssel voltak képesek, a régi udvari szertartásokat ujjalag életbetléptetni. — Legszorosabb illemszabályok valának mégis azok, melyek III. György alatt voltak szokásban. Miss Burney, ki jó ideig Charlotte királynénál, mint ruhatárnoknő volt alkalmazva, naplójában és leveleiben erre nézve bő felvilágosítást nyújt. Többek közt ír a

királynak egy hölgnél Kewben tett váratlan látogatásáról. Megérkeztek az egész család épen társasági játékkal volt elfoglalva, s mindenki a teremnek egy szögletében állt. A társaság az egész látogatás alatt azon helyzetben maradt, mellyben volt a király megjelenésekor. A király a terem közepén foglalt helyet, s úgy beszélgetett az egész társasággal. Miss Burney valódi kárörömmel beszéli el, milly kínos zavarban volt a háziasszony, midőn a kapun zörgetést hallott, mellyből azonnal a királynéra ismert. Eléje kelene most mennie a királynénak, hogy őt bekísérje, s más részt a királynak sem szabad hátat fordítania. A fal mellett csuszott tehát — írja miss Burney — mindaddig, míg az ajtót el nem érte; ekkor kezével hátra nyult, a kilincs után tapogatózott, s miután az ajtót

bad köhögnöd. Ha torkodban csiklandást érzesz, el kell azt nyomnod, ha mindjárt megfuladnál is bele; inkább fuladj meg, de ne köhögj.

„Továbbá nem szabad trüsszentened. Ha erős náthád van, észre ne vetesd. Ha orrhártyádat a nátha ingerli, tartsd vissza lélekzetedet, s ha a trüsszenés mégis ki akar rajtad törni, fogaidat szorítsd össze úgy, a hogy csak tudod. S ha ezen erőködésnél benned valamely véredény veszélyben forogna is, inkább hadd pattanjon az el, de mégse trüsszents.

„Harmadszor: kezedet vagy lábadat a viláért se mozdítsd meg. Ha egy hajtű véletlen a fejedbe hat, nem szabad azt kihuznod, s ha e miatt a fájdalom egyre növekszik, senkivel észre ne ve-

Egy huszárezred fogadtatása Münchenben. — (Lásd a szöveget 427. lapon.)

igy kinyitnia sikerült, háttal kisurrant. A királyné beléptekor igen barátságosan köszönté az egész társaságot, s aztán szokása szerint leült. Hogy kényelme annál nagyobb legyen, egy inas kis asztalkát tett eléje, mellyet mindig maga után vitetett. Ezen asztalkára szokták tenni munkáját, vagy kávéját. Midőn ő felségeik eltávoztak, — folytatja tovább miss Burney — mindnyájan a kocsig kísérték őket, mert az illem úgy kívánta, hogy a kívül ő felségeik beszéltek, az őket a kocsig kísérje.

Azonban miss Burney előszeretete illynemű szertartások iránt némileg csökkent, miután néhány hetet Kewben és St. Jamesben töltött. Nővérenek egyik levelében többek közt ezeket írja:

„Mindenekelőtt, a király vagy királyné jelenlétében nem sza-

tesd, hogy érzed; ha a nagy fájdalom következtében köny tolu szemedbe, föl ne száritsd; ha arczodon a könyek leperognak, úgy tégy, mintha észre sem vennéd; ha a szurás következtében tán vér folya fejedből, hagyd folyni Isten nevében. Ha pedig fájdalmad elviselhetlen volna, harapj ajkaidba, vagy arczod belső falába, de jól vigyázz, hogy keresztül ne harapd, s ha netalán egy darabot kiharapnál belőle, nyeld le, vagy rejtse el szájad valamely zugában mindaddig, míg egyedül nem maradsz, — de semmiesetre ki ne pökd.“

Más helyt így ír miss Burney: „Senki ne merjen a királyhoz valamely kérdést intézni, sem bárminő megjegyzést tenni a nélkül, hogy arra föl lennél szólítva. A keztyűt sem szabad kezeden hagynod a király jelenlétében; valamint eltávozni se merj előre

kinyert engedelem nélkül. Ha a király vagy királyné szobában van, a belépőnek nem szabad az ajtón kopogtatnia. Szolgákra nézve e szabály oda van módosítva, hogy ezeknek az ajtót körmeikkel kell kaparniok.

Mindez kétségkívül nagyon is terhes lehetett az illetőkre nézve, azért nem esuda, ha — mint dr. Doran említi — a Yorki herceg a királyi palotából gyakran lopva kiilant, s királyi méltóságát feledve, egy szép parasztnő társaságában borsófejtéssel, s más hasonló idylli foglalkozásokkal mulatta magát.

Eddigelécsák azon illemszabályokról beszéltünk, mellyek hajdanában divatoztak; önként merül tehát föl itt a kérdés: vajjon mint áll a dolog erre nézve napjainkban? Feleletünk az, hogy a régi szokások eredeti tisztaságukat ugyan elvesztették, de koránsem tekinthetők teljesen megszünteknek.

Az angol Raickes ur, ki e dologban tekintélynek tartatik, egy pár adomát beszél el az újabb időből, mellyek a fenebb kimondott nézetet igazolni látszanak. — Viktoria királynő mindennap d. e 10 óratájban egy pohár jegesvizet szokott inni. Midőn őfelsége a korábbi francia kir. családot Eu-ben meglátogatta, a belga királyné is épen jelen volt, ki ezen szokást jól ismerte. Megérkezése napján a mondott órában megjelent egy udvari szolga a jegesvizzel. Azonban a királyné nem töltött poharába, hanem egy kézlejtéssel tudatá a szolgálóval, hogy a poharat tegye félre. A belga királyné azonnal kitalálta, hányadán van a dolog, s fiának megsugta, hogy töltsen tele a poharat, s nyujtsa azt Viktoria királynőnek. E figyelem a legszívélyesebben fogadtatott. — A dolog értésére tudni kell, hogy az illemszabály szerint királynőnek szolga jelentében nem szabad önmagának a poharat megtölteni.

Midőn a királynő, Lajos Fülöp és Wellington herceg Etonba érkeztek, eléjük tették az idegenek könyvét. A király olly udvariati volt, hogy nevét a könyv egyik lapjára legelől írta be. Az illem nem engedte, hogy a királynő nevét más neve alá írja; a következő lapra fordított tehát s nevét oda legelől írta be. Aztán odanyújtá a tollat Wellington hercegnek, hogy ő is írja be magát.

Hasonló esetet sokat lehetne még elmondanunk, ha mutatványképen ennyit elégségesnek nem tartanánk. Ha vajjon mindazon, gyakran valóban szörzálhasogató illemszabályok, mellyekről régibb iratokban olvassunk, szükségesek voltak-e arra, hogy a koronásfők tekintélyét a nép szemében emeljék, e helyen vitatni nem akarjuk; hogy azonban bizonyos, a kor szellemének, s a nép értelmiségének megfelelő udvari szertartások napjainkban is majdnem szükségesek, azt kétségbevonni alig lehet.

Az életmeleg.

Az ember a telet a halál képének tekinti, mellynek dermesztő lehelete a földet hallgatag sárrá változtatja. Ellenben elragadtatással időz gondolatunk a forróvívi tartományokban, a föld paradicsomában, hol a nálunk csak haraszt- és fűkép találtató növények, fákkal, bokrokkal egyenlő magasságu erdőket képeznek; hol az élet a rovarok és madarak színpompájában, az állatok óriási alakjában s erejében, legfőbb diadalát ünnepli.

Igy kötötte öröktől fogva az ember az életet a meleghez, s a régi korban ezt tarták a világ teremő őserjének. A rómaiak a Vesták templomában őrizték a kiolthatlan lángot; a németek a napfordulat ünneplésekor a hegyeken ugynevezett János-tüzet élesztettek; az ősb magyarak az Istenen kívül, kinek adományából hittek eredni minden jót, tisztelték a levegőt, vizet, tüzet és földet, kivált pedig a napot, mint olly lényeket, mellyek által szokta az Isten nyujtani jótéteményeit. Tűz- és napimadó népekről olvasunk a történetben, mellyeknek mai nap is léteznek maradéki.

A viláosság és fény természetben úgy, mint eszmében, benső összefüggésben áll. A hideg fény csáb-kisértet; a fénynek gyujtani, melegíteni, a szellemet élesztenie kell.

*Szivmeleg*et emlegetünk, melly az ember életének ősforrása. Valamint földünk zöld burka alatt örökös tűzparaszt rejti: úgy hord az ember egy tüzhelyt magában, mellynek lángja a születéstől a halálig lobog.

A tudomány minden testben szunyadó meleget fedez fel, mellyet csak fel kell költeni, hogy jótékony vagy romboló hatását mutathassa. Az aczél a tüzközhöz kocintjuk, s azonnal annyi meleg fejlik ki, hogy a lehorzolt aczélrészecskék izzóan ugrálnak szét. Ha égetett mézre vizet fecskendünk, nemsokára úgy átmelegül az, hogy nem tarthatjuk kezünkben. Az ércz kalapálás alatt izzóvá, a harang, ha sokáig huzzák, meleggé lesz.

Igy mindenütt meleg képződik, hol a testek, akár szilárdak, akár lég-neműek legyenek azok, dörzsölés, nyomás, vagy ütés által, megsűrűdnek, összetömődnek.

Mi melegünket közönségesen égés által nyerjük. Az elégés pedig vegyi menet-, vagyis a testeknek egyesülése az élenyvel; — minden vegyi összeköttetésnél pedig meleg fejlik ki.

A természetben bizonyos számú elemek, vagyis alkatrészek léteznek,

mellyekből a világon minden testek alkotva vannak. Ilyen az éleny, köneny, szézeny stb. Ezek mindegyikének van bizonyos saját tulajdonsága, melly nélfogva a másikkra hat, azokkal egyesül, változásokat idéz elő, avvagy azoktól elválk. És e tulajdonuk által előidézett hatásuk miveletét vegyi menetnek nevezzük.

Az égés is vegyi menet, és pedig a testeknek egyesülése az élenyvel vagyis a gyakorlati életben, az elégés a testekben levő szézenynek és könenynek egyesülése az élenyvel. Ezért minden tüzelő- s világító-szereink főalkatrészei a szézeny és köneny. Midőn a gyertyát meg akarjuk gyujtani, előbb a tüzhöz tartjuk, ezalatt a meggyulandó rész megmelegszik, e megmelegülés alatt annak részei felbomlanak, és ezáltal képesek lesznek a levegőben levő élenyvel egyesülésre, melly egyesülés be is áll, és ez maga az égés. Hasonló a vegyi menet más tárgyak égésénél is.

A láng, mint az elégési vegyi menet befejezése jelenik meg. Ugyanis épen most mondtuk, hogy az égendő test csupa megmelegülés által egyes alkatrészeire szétválk, így jó abból elő a benne rejlő világító gáz is, melly minden lángnak alapfeltéte. A láng melegét a gázok és szén elégése föltételezik. Ez elégés nagyobbítására megsűrűdött levegőt fujunk a lángra, s ugylátszik, hogy a fölment élenymennyiség mértéke a kifejlett meleg mennyiségének, mivel az égés nem más, mint élenyülés, azaz élenyvel egyesülés.

A most magyarázottat tökéletes elégésnek, a tűzokádó hegyek tüzet, valamint a rothadást, revesedést, tökéletlen elégésnek nevezik. Naponkint látjuk a növényeket, állati testeket elrothadni, és a borban, sörben stb. élvez-zük az erjedés gyümölcsét.

A rothadásnál is, mint az elégésnél a test alkatrészei szétbontódnak, szétválk, hogy az elemekben az élenyhez rokonság fölébredjen, és a halál az, melly az elválást tényezi és megkezdi. Mint az elégésnél, úgy itt is a holt fa alkatrészei, az *élenyvel vize és szénsavanyokká egyesülnek*, s itt is, mint ott, szézenyvel gazdag sötét tömeg, a televény (humus) marad vissza, melly mint a félig égett fa, mindig jobban és jobban szétbomlik, míg az elrothadt növényből nem marad egyéb hátra, mint kevés só- és földnemek, vagyis a hamu.

Mivel minden vegyi összeköttetést bizonyos fokú meleg kísér, úgy rothadás és erjedés közben 30 R. fokra, sőt magasabbra is emelkedő meleg támad. És így a rothadást és erjedést lassu elégésnek nevezhetjük, habár nincs is lánggal, tüzzel összekötve.

Az emberi test melege is égés által áll elő, ollyféle égés által, millyen a mézoltásnál tapasztalható; azért az állati életmelegét vegyi elégési menetnek tekinthetjük.

Ugyanis az ételek, midőn testünket táplálják, változáson mennek át, melly az erjedés vegyi menetével hasonlítható össze. A nyál, a gyomornedv, az epe, és bélmedv, mint az élesztő, az ételekben bejutott keményítőt czukorrá változtatja, és a hasonló bejutott fehérnyét (tojásfehér) és zsirt feloldják. Továbbá az emésztés közben látunk a táprészecskéből némelyleket kiválasztatni s rothadásba menni át, mások vérré változnak, mellyből lesznek sűrűdés által az izmok, zsirt és csontot képező részek. Az emberi testben *vége* látjuk a *lélekzést*, melly a születéstől egész a halálig tart.

Valamint a hal a nagy ocezenban, úgy él az ember egy légtenger fenekén, melly légtengert el nem hagyhatja, hacsak meghalni nem akar. De az embert nem az egész lég, hanem csak annak egy csekély része, eleme, az *éleny* élteti; másik, nagyobb része, a *legeny* csak arra szolgál, hogy az élenyt higítsa, s az élet gyors lefolyását elősegítő hatását mérsékelje. Ezért a levegő 100 része közt, 79 rész *legenyt* és 21 rész *élenyt* találunk; e kettőnek minden más arányban vegyülése veszélyes volna az életnek.

Az ember e levegőt lélegzi be, melly a tüdő két felébe jut, az azokban mindenfelé elágazó légcsöveken. A tüdőbe ömlik lassankint az emberi test minden vére is a sziv jobb kamrájából a tüdő-tereken át és itt érintkezésbe jő a körleégi levegővel, bár nem közvetlenül. Ugyanis a tüdőben számtalan, felette apró hólyagalaku lyukak vannak, a tüdősejtek, mellyekbe a levegőt bevezető igen vékony edények fölözlanak. Továbbá a vért a tüdőbe vezető edények legvégső legfinomabb részei, a hajszáledények, szintén e sejtekbe érnek s ezek falát hálókép beborítják. Tehát e sejtekben a légvezető s vérvezető edények legvékonyabb részei összeérnek, érintkeznek, de nem nyílnak egymásba. E közel érintkezés által lesz lehetségessé, hogy a vezető edények vékony falán át a vér és levegő a bennök levő gázokat kicserélik. A vér a benne levő neki nem szükséges szénsavat a levegőbe eresztí át, a levegő pedig a vérbe élenyt bocsát.

E csere közben a levegő vesztett élenyt, de kapott helyette szénsavat; a vér pedig vesztett szénsavat s kapott helyette élenyt. A kilehelt levegőben több szénsavany vizgöz és kevesebb éleny van, mint volt a beleheltben; tehát az éleny rovására szézeny és vizgöz képződött, vagyis lassu *elégés* történt. Előbb azt hitték, hogy ez elégés a tüdőben van, ma már tudjuk, hogy az a hajszáledényekben megy végbe, a tüdőben pedig csak a már elégett, elhasznált részek némelylei cseréltetnek fel újakkal.

Az erek, minél távolabbra nyulnak a szivtól, annál vékonyabb ágakra, csövekre oszlanak; a legvégsőket legvékonyabbakat, *hajszáledényeknek* nevezik. Ezeknek tul az erek a sziv felé visszatérni, többek egybeolvadása által nagyobbodni, s a sziv felé mindegyre vastagabbá lenni kezdenek. A szivből kijövőket azért véreereknek hívják. E kettőt pedig a hajszáledények közvetítik. A véreerek a szivből vért hoznak s azt mindenüvé, a test legkisebb részeihez is elható hajszáledények által, az egész testbe elosztják, táplálván így ennek minden legkisebb részecskéjét, vagyis újakat hoznak a már elhasznált részecskék helyébe, ezeket pedig a visszerekből s ezek által a szivbe visszakiüldik stb. E műveletet igen helyesen *anyagcserének* nevezik, melly a

hajszaledényekben megy végbe. Így látjuk a hajszaledényekben minden szerves anyag képződésnek legelső kezdetét. Ezekben, mint a vér és visszerek közötti közvetítőkben történnek a legjelentékenyebb változások a lélegzés és táplálás alatt. Ugyanis a testben mindenütt jelen levő hajszaledények szívják fel a bélcsatornából a tápanyagot, mely aztán vérré leand; ezek által és ezekben változnak át a vér tápláló részei a test részeivé, mintegy pótlásul, kieserelésül a már elhasznált részek helyett, melyeket mint mondtuk, az erek visszavisznek a szívbe, vagy pedig a vesék, mirigyek, máj és bőr kiválasztanak. A tüdő hajszaledényeibe a vér csak az élelyt veszi fel, hogy a hajszaledényhálózat által elvigye a test részeinek, melyek szétbontódnak s egyesülnek az élelyvel, a mi nem más, mint az elégés. Az egész terményeit pedig, vagyis a szétbontódott s az élelyvel vízzé és szénsavanyvá egyesült testrészeket a visszerekbe, ezek által pedig a szívbe s tüdőbe jutnak, hol mint főnebb mondtuk, kiválasztatnak s kileheltetnek.

Tehát az állati meleg valódiilag a vegyi elégési menet eredményének tekinthető és a vérerek a fujtatóhoz hasonlítanak, melyek a vér által az elégéshez szükséges élelyt az egyes részekhez siettetik.

A kilehelt szénsavanygáz mennyisége a kortól, nemtől s egészségi állapottól függ. A férfi kétszer annyit is lehel ki néha, mint a nő. E kilehelés legtöbb a 28—40 évesek között, míg az öregség alatt mindig kisebbedik s végre oly kevés lesz, mint a gyermekkorban. A gyermek naponként $28\frac{3}{4}$, a felnőtt $68\frac{1}{2}$ latot lehel ki naponként. Tehát a lehelés által a gyermek $8\frac{1}{4}$, a felnőtt 20 lat szénelet vesz naponként testéből. Egy lat szénelet pedig gyors elégésnél annyi meleget ad, hogy $3\frac{1}{4}$ font vizet 60 R. fok melegségig hevithet. Tehát a gyermeknél egy nap alatt lassankint elégő $8\frac{1}{4}$ lat szénelet gyors elégés által elég volna 27 font vizet 60 R. fokig melegíteni. A férfinál kilehelt 20 lat pedig $68\frac{5}{8}$ fontot melegithetne fel e fokig.

Ezenkívül naponként csak vizet 34 latot lehelünk ki, mely szintén a testben vegyi menet által áll elő, mi közben szintén annyi meleg fejlődik ki lassankint, hogy ha az egyszerre együtt volna, 68 font vizet 60 R. fokig hevítene.

Nem csuda tehát, ha illy nagy meleg kifejlése által a test melege folytonosan 29—31 R. fokon áll, a lázas betegségek alatt pedig 32 R. fokra is emelkedik. Erre a külső lég melege csak alig gyakorol némi befolyást; legyen az ember hideg vagy meleg éghajlat alatt, belső tüze háborítlanul ég s mindig pótolja a meleget, melyet a test kifelé elveszt. Mi e melegség veszteséget igyekezzünk gátolni mesterséges eszköz által, milyen az öltözet. Mindemellett is a külső hidegebb lég sok meleget elvon a testből, továbbá testünk sokat kigőzölög, egy részt kilehelünk s egy részt a kiürítésekben megy ki. És így beltűzünk csak azáltal tarthatjuk fenn, ha az annak fentartására szükséges égőanyagokat tápszereinkben folytonosan magunkhoz veszszük — és pedig olly nagy mértékben, hogy ezek által a testnek a lélegzés, kigőzölögés által szenvedett veszteségei pótolva legyenek.

Minden testi erőfeszítés, erős mozgás gyorsabb anyagcserét, lélegzést és vérkeringést idéz elő. Ez által a meleg-kifejlés is nagyobbodik, és hogy ez a testnek ártalmas ne legyen, egyszersmind a bőr kigőzölögése magasabb fokra hág. Izzadunk s ez által eltávozik a felesleges meleg. Ezért télen előbb megfagyunk a hideg szobában ülve, mint a szabad ég alatt mozgás közben; azért takaródzunk le alvás alatt, hogy az ilyenkor kisebb mértékben kifejlő meleget össze- és visszatartsuk.

Minél több meleget veszünk, minél gyorsabb mozgást teszünk, minél gyorsabban lélegzünk, vagyis minél több élelyt megy be a vérrel testünkbe, annál több, kivált szénelet tartalma eledelt is kell élveznünk. A nyári hőségben nincs akkora étvágyunk, mint a szigorú télen. Ez természetes; a nyári időszakok alatt kevesebbet veszünk életmelegünkben, mint télen.

Az éhezés hideget okoz; mert az éhező testében csak a test részeinek az élelyvel egyesülése, tehát azok fölemészése által fejlődik ki meleg. A hideg és éhség fölemészti a testet. A hideg ellen legjobb védszerek a kövér szénköny-tartalmu ételek. A leghidegebb vidéken lakó eskimók főleg halzsírral élnek. A forró égőv ragadozó állatai közül egyik sem olly falánk, mint az északi jeges medve.

És így a természet a lélegzés számához és a melegvesztéshez mérve követel több vagy kevesebb eledelt. A mozgékony európai valamint a rest keleti embernek nem szabad több széneletet és könelet eledelében bevenni, mint mennyit kilehelt, a nélkül hogy egészségét veszélyeztetné. Egy részről az éhség, másrészt a telt gyomor melletti undor az ételek bevezésében a kellő határok közt igyekszik bennünket tartani. De az elsőnek örömebb engedelmeskedünk mint az utolsó; azért több ember hal el gyomortulterhelés miatt, mintsem éhségben. Bö étkezés ülő életmód mellett, nagy mozgást és hűtődést tesz szükségessé.

A tudós íróasztala mellett dolgozva gyengén lélegzik; mert a szellem működése mellett, meglássul a testté. A szabadban kell tehát mozognia, az üde légen, hogy ez alatt, míg a lélek nyugszik, a lélegzés gyorsuljon és az eledel fölemésződjék. Veszedelemes tévedés azt hinni, hogy a szobában ülőnek az elvesztett erő több táplálékkal kell pótolni; ellenkezőleg, minél többet dolgozik eszével, annál kevesebbet élelyt vegyen magához.

Évés, kivált szeszes italok élvezése után gyakran hideg vizre vágyunk; mivel az emelkedett belsőmelegnek hűtésre van szüksége. De a hideg víz meg a lélegzést gyorsítja, ez által a felesleges szénelet s könelet a testből kileheltetik. E miatt okoz a hideg fürdő ép olly étvágyat, mint a frisslegheni mozgás; mivel a melegvesztéséget folytonosan pótolni kell. Minden heves kedélymozgalom, mint öröm, fájdalom, harag, aggodalom, ijedség befolyással bír étvágyunkra, a szerint, mint a vérkeringést gyorsítja vagy lassítja. A sok beszéd, ének s a gyermekek lármája emeli az étvágyat, mivel gyors-

ítja a lélegzést. Ez okból vig társaság közt többet eszünk, mint magánosan ülve az asztalnál.

Alvás közben lassabban lélegzünk; ártalmas azért lefekvés előtt mértékletlenül enni, inni.

Ezek szerint testünk belmelegére befolyást gyakorolhatunk. Tetszésünk szerint vehetünk magunkhoz több kevesebb égő anyagot, vagyis tápszert, s az égő anyaghoz szükséges légből is s a lélegzés által vehetünk be nagyobb vagy kisebb mennyiséget. Csak hogy testünk nem kályha, melybe szabad volna tetszés szerint tenni, vagy nem tenni tüzelőszert; mert a test maga ég el és a bevett tápszerek csak az elégett részeket pótolják. Ha a tápszer hiányzik, eltűnik a zsír, az izmok megporhanyulnak, az agyvelő szétbomlik — és a láng, az élet, kiálszik, mivel az olaj, a test, kimerült.

Mi igen rosszul védjük belmelegünket, mutatják ezt, a korunkban igen elhatalmazott alhasbajok; de e mellett szellemi tüzünket sem tudjuk megóvni. Csak egészséges testben lakik egészséges lélek. A rendetlen emésztés visszahat az idegekre és agyvelőre; borús, sötét gondolatokat, kedvetlenséget s belső önelégületlenséget szül. A megterhelt gyomor elnyomja a szellem önéreztetékét; a lassan keringő sűrű vér minden akaratot közönyösséggé zibbaszt.

A rómaiaknál templomban a Vesta szüzek őrizték a szent lángot, melynek kialvását baljóslatnak tekinték az országra nézve. A mai nemzedéket is, életmelege hűtellen őrizőjét, testi halál és szellemi eltörpülés fenyegeti.

VISSZAPILLANTÁSOK AZ OLASZ HADJÁRATRA.

II. Egy huszárezred fogadtatása Münchenben.

Olvasóink tudják, hogy az osztrák hadsereg egy része Németországon keresztül vette útját Olaszországba. A Trieszt felé vezető déli vasutvonal annyira el volt lépve folytonos hadi szállításokkal, s a hadsereg egy része különben is a Németországgal határos tartományokban volt állomásozva, hogy ama kerülőt, Szász- és Bajorországon keresztül Tirolba s innen Lombardiába, okvetlen meg kellett tenni.

A szállított seregek különösen két helyen vonták magukra a németek figyelmét, Lipesében és Münchenben. 8—10,000 ember leste itt órahosszat a vasuti vonat megérkezését; a kíváncsiság olly nagy volt, hogy alig lehetett a tolongók közt a rendet fentartani, kik minden módon iparkodtak a harezba indulók iránt szívességük jeleit kimutatni. Alig állott meg a vonat, már tömegestől hozták a seres kancsókat, kenyeret, kolbászt, szivart. A kocsikat nem mindig volt szabad kinyitni, de többnyire ki lehetett szállaniok a katonáknak, kik azután a vasuti töltéseken töltötték magukba a sört és kenyeret. A tisztak számára külön sátorok voltak elkészítve, hol illendően megvendégték őket. A katonák, különösen a magyarok, — úgy írják — rendesen jó kedvűek voltak s néha rá-rá kezdtek nemzeti nótáikra s itt-ott tánczra is kerekedtek a szemérmes német leányzókkal.

Különösen ünnepies színe volt a Károly bajor herceg huszárok fogadtatásának, kik június 6-án délután érkeztek Münchenbe, a bajor fővárosba. Itt várta őket az ezred tulajdonosa, Károly bajor herceg. Midőn megérkezett a vonat, ezerszeres „hurrah”-kiáltás fogadta az ezredet, mire a huszárok roppant éljenekkel feleltek. A tisztikar bemutatása után a terített asztalhoz vezeték a herceg az ezred tisztjeit; a legénység pedig szintén a herceg költésén lön megvendéglelve. Ebéd közben a herceg többi között az ezred jólétéért ivott áldomást s bö babér-aratást kívánt neki.

A hadi szerencse úgy hozta magával, hogy ezen ezrednek nem sok alkalma jutott, a hadjárat nagyobb eseményeiben résztvehetni.

Képünk azon jelenetet ábrázolja, midőn a tisztikar a vasuti pályaudvaron tisztelkedik a tulajdonos herceg előtt.

Egyveleg.

— (Nagy tudományú nők.) Pythagorász bölcész leánya *Aspasia* K. e. 540 évvel annyira jártas és tudós volt a bölcészlet mély tudományában, hogy atyja halála után nyilvános felolvasásokat tartott annak híres tanodájában, még pedig olly erélyesen, hogy még a nagy bölc Sokrates is tanítványa lett.

Battista, az urbinói fejedelem neje, olly kitünő szónok és író volt, hogy midőn II. Julius pápa előtt Rómában szónokolt, mindenek csudálták hatalmas előadását.

Hildegá igen tudós germán nő, 4 könyvet írt a természeti dolgokról, melyek mind tudományosság, mind mély értelmiség tekintetéből jeleseknek mondatnak.

Tricullia nagy elméjű s emlékező tehetségű szobaleány, sokszor tartott deák nyelven magakészítette beszédeket a pápák előtt; a másoktól egyszer hallott szónoklatot szóról szóra tudta emlékezetéből, sőt a csak egyszer átolvasott egész könyvet is rögtönözve tudta elmondani, birta a görög nyelv ismeretét is.

Schurmann Anna Mária, született Kölnben 1607. évben, korának legtudósabb férfait is tulszárnyalta, a földleirat, csillagászat, bölcészlet, istenészet, költészet mély tudományában.

Alexándriai Katalin, 50 pogány bölcészszel vitatkozott a bölcészlet, mértán, szónoklattan tudományokból, és azokat nem csak legyőzte, hanem a keresztény hitre is szerencsésen áttérítette, maga pedig vértanúi halálszenvedéssel dicsőített meg a 307-ik évben.

VIII. Henrik angol király hitvese, a nagy *Katalin*, tudós magyarázókat írt sz. Dávid zsoltárira, és más kegyes bünbánati oktatásokat is készített.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— Heckenast Gusztáv „A magyar nemzet classicus írói“ című vállalatának 3 kötete megjelent. Tartalma: *Kisfaludy Károly* minden munkáiból az I. és II. kötet s *Kölcsey Ferencz* minden munkáiból az I. kötet. Mindegyik írónk finom aczélmetszetű arcképével. A kiállítás diszes, s a vállalatához méltó. Tíz kötet előfizetési ára 5 ft.

— (*Vadászat-kezdőknek írt munkák*.) Irodalmunk vadászati kézikönyvekben szegény, pedig alig találunk országot, mellyben annyi szenvedélyes vadász volna, mint nálunk. Mióta ez előtt valami 30 évvel Pák Dénes kiadta az ő, még most is nagy becsűlő „Vadászattudomány“-át, alig említhetünk figyelemre méltó tüneményt e téren. Ujabb időkben több történet itt is. Azóta van már egy jóra való „Vadászlapunk“, s támadtak szép „vadász albumaink“ és divatban van a sportnak minden neme; a gyakorlattal karöltve kell járni most az elméletnek.

Heckenast Gusztáv kiadásában egy nagyon haszonvehető, terjedelmes vadászkönyv jelent meg legközelebb „Vadászat mestere“ cím alatt írta *Csereszély Ákos*. A név álnévnek látszik; a toll gyakorlott írói kézre mutat. Fel vannak e munkában használva a legjobb idegen kutfők s egy hazai öreg vadász 50 éves tapasztalatai. Nekünk úgy tetszik, hogy e munka nem fog olvasók nélkül maradni. Ára 1 ft. 50 kr.

— Nem mindennapi vadász-élmények és kalandok gyűjteményét hozza egy másik munka melly *Ráth Mór*nál jelent meg, képekkel ellátott csinos kiállításban, „*Tigrisvadászat Indiában*.“ Szerzője a nagy hírű tigrisvadász *Rice William*, kinek angol művéből készíté e magyar kiadást *Brassai Sámuel*. — E munka mintegy kiegészítője Gerard „*Oroszlánvadászatának*“, melly szintén *Ráth Mór*nál látott nem régiben napvilágot s nagy kelendő ségnek, tetszésnek örvendett. Ára 1 ft. 60 kr.

— („*Iparosok lapja*.“) A „*Falusi Gazda*“ szerkesztője, *Galgóczy Károly* jelenti, hogy ez utóbbi lap szerkesztését is megtartván, okt. 1-től kezdve új hetilapot indít meg „*Iparosok lapja*“ cím alatt. A lap minden szerdán fog megjelenni egy iven. Előfizetési ára egy évnegyedre 1 ft., félévre 2 ft. — Örömmel üdvözljük *Galgóczy* urat e téren, a melly sok jónak hintheti el magvát. Felszólítjuk közönségünk illető osztályait, hogy e vállalat iránt figyelemmel legyenek s pártolásuk által annak kifejlődését lehetővé tegyék. *Galgóczy* ur bővebb programja a P. U. mult számának hirdetései között olvasható.

+ (A „*Budapesti Szemle*“) XX-ik füzeté megjelent. Ezzel a jeles folyóirat második évfolyama be van fejezve. E legújabb füzet következő érdekes tartalommal bír: „*A scythák nemzetisége*“, *Csengery Antaltól*. „*A nemzetközi jog története*“ (a francia forradalomtól a bécsi kongresszusig), *Pauler Tivadartól*. „*Erdély irodalomtörténete, különös tekintettel történeti irodalmára*“ (VII-ik fejezet), *Szilágyi Sándortól*. „*Az életbiztosítás Angliában, tekintettel a magyar biztosító-intézetre*“, *Lónyai Menyhértől*. „*A jelenkori német regényirodalom*“ (I-ső közlemény: a klasszikus korszak, a romantikai és az ifjú német iskola, a legújabb kor, a történeti regény), *Kecskeméthy Aureltól*. „*A legújabb magyar lyra*“ (III-ik közlemény, melylyel e cikksor be van fejezve), *Erdélyi Jánostól*. Végül következnek a magyar tudományos Akademiában tartott juliushavi előadások, kivonatban.

+ (A „*Sárospataki füzetek*“) harmadik évfolyamának I. füzeté megjelent, következő tartalommal: „*A hazai bölcsészet történelméhez*“ (V-sz. *Ladivér Illés*) *Erdélyi Jánostól*. „*Autonomia és centralizatio*“ *Simon Józseftől*. „*Vermigli Mátyr Péter*.“ (*Schmidt* „*Leben und ausgewählte Schriften der Väter und Begründer der reformierten Kirche*“ című gyűjteményes munkájának VII-dik füzeté után; első közlemény) *Pápay Imrétől*. „*A magyar ref. egyház zene- és énektanáról*“, *Ivánka Sámuel*től. „*Két érdekes okmány a magyar reformált egyház multjából*“ (I. Szabolcs megye rendi egyházi ügyekben intézkednek 1607. máj. 21-én; II. A mihálydi egyházi gyűlésben, hol mind világi urak, mind lelkészek számosan voltak jelen, mihálydi prédikátor *Debreczeni Jánost* odaváló nemes *Pelei Gáspárral* megbékéltetik 1634-ki mart. 28-dikán) *Révész Imrétől*. „*A zempléni hely. hitv. egyházmegye jegyzőkönyvéből*“ (*Protectionales serenissimi principis Stephani Bocskai pro sacerdotum viduis et orphanis, item ejusdem pro auctoritate seniorum*.) *Hegedűs Lászlótól*. „*Tompa Mihály egyházi beszédei*“ *Baló Benjamintól*. Mutatvány *Révész Imre*, „*Erdősi János*“-ából. Zárzó a szerkesztőségétől (különösen az oktatási rendszerről.) — E tudományos protestans folyóirat kiadói: *Erdélyi Jan.*, *Hegedűs László* és *Szeremlei Gábor*; új szerkesztők: *Antalfi János* és *Arvai József*. Előfizetési díja félévre (30 ivnyi folyamért) postán 3 ft. 15 kr. porta nélkül 2 ft. 62½ kr. ujp. Megrendelhető Sárospatakon a szerkesztőségnél, vagy Pesten *Ráth Mór* könyvkereskedésében.

+ (*Jókainak* „*Szegény gazdagok*“) című regényét a „*Neueste Nachrichten*“ című bécsi lap, október elejétől kezdve német fordításban közölni fogja.

+ Pápan közelebb illy című munka jelent meg: „*Világtörténet, észtanilag előadva*.“ Írta *Kerkapoly Károly* bölcsészettanár és könyvtárnok a pápai reformált főtanodában. Első kötet. E valóban hiányt pótló munka nem annyira történeti adatok, s az államélet változatainak előadásával foglalkozik, mint inkább a népek társadalmi, közműveltségi és irodalmi fejlődését rajzolja minél tüzetesebben. A megjelent első kötet tartalma: *China* és *India* hajdanakora; a második kötet — mellynek mikori megjelenése a közönség részvételtől függ, — a persa birodalomnak s az általa benyelt orszá-

goknak történetét hozandja. Felhívjuk a közönség figyelmét ez érdekes és hasznos munkára.

⊙ (*Új statisztikai vállalat*.) *Fényes Elek* egy füzetekben megjelenő vállalatot indított meg, mellynek czíme: „*Magyarország 1859-ben*“ statisztikai birtokviszonyi és topographiai (helyleirati) szempontból,“ mellyben a vármegyéknek, s az ezekben lakó 100 holdnál többet bíró birtokosoknak s földjeik mennyiségének, továbbá a szolgabírói járások szerint az egyes városoknak, mezővárosoknak, faluknak és pusztáknak az utolsó pósta följegyzésével részletes és kimerítő leírását igéri. Az első füzet már meg is jelent s *Trencsén* megyét tárgyalja. Ára 60 ujk. kapható Pesten *Ráth Mór*nál. Az egész munka 6 kötetből álland. Egy kötet előfizetési ára 4 s az egész munkáé 20 ft. Előfizetheti Pesten *Ráth Mór* könyvkereskedésében. — Illy kimerítő munka Magyarországról eddig sem magyar sem német nyelven nem jelent meg, örvendünk azért *Fényes* ur e vállalatának és óhajtjuk, hogy jelen vállalata érdemlett pártolásban részesüljön. A *Trencsén vármegyéről* szóló első füzetben leírja a megye fekvését, kiterjedését, természeti tulajdonságait, a lakosokat, lakhelyeket, a mezőgazdaságot, a birtokosokat, kik 100 holdnál többet bírnak, melly szerint e megyében csak 87-en vannak, kik 100 holdnál többet bírnak; legtöbbet bír b. *Sina Simon* (33,969 hold) *Eszterházy* hg. (23,444 h.) a gr. *Nyári család*, (12,925 h.) a királyi kincstár (10,659) stb. A tiszta föld-jövedelemre nézve azonban így következnek b. *Sina Simon* (39,871 ft.) hg. *Eszterházy* (25,414), gróf *Königsegg Gusztáv* (18,939), *Motesiczky Károly* (10,931), *Ulman Mór*icz örökösei (9908), gr. *Nyári család* (9010 ft. stb. Ezek után következnek: a földbirtokosok névsora betürendben, birtokaik részletes kimutatásával, ásványországi termékek, gyár és kézműipar, kereskedés, iskolák és nevelőintézetek, cs. k. hivatalok, községi ügy, politikai felosztás, mellyben járások szerint írja le a királyi várost, mezővárost, falut s pusztát. — E műből minden vármegye egy füzetet s 10—12 füzet tesz egy kötetet. Minden 3—4 hétben egy füzet vagyis egy vármegye jelenik meg.

+ (*Nagy Iván* „*Magyarország családai*“) című munkája VI-dik kötetének I-ső és 2-ik, vagyis az egész munkának 21. és 22-ik füzeté is megjelent, melly a *Hansély* — *Hussár* családok leírását tartalmazza. A kiadó *Ráth Mór* most a munka VII. és VIII-ik kötetére nyit előfizetést 4 ft. 20 kr. postán küldve 5 ft. 25 kr. ujp. A VI-ikra a 3-dik füzet megjelenéséig lehet még előfizetni. Az eddig megjelent öt első kötet bolti ára 16 ft. 40 kr. ujp.

+ (*Óváry Lipót* „*Emlény*“) című beszélyfüzérére megjelent. A csinos kiállítású, 12 nagynyelczadrét ivnyi kötet tartalma következő: *Malvin*. *Hedvig*. *Párbaj*. A gályarab. Egy óra. A játékosok. A rejtélyes nő. *Farsangi kaland*. Egy amazon. Az üzletárs. *Mari*. A rózsaszínű levél. *Annah*. *God save the King*, *Tyler*. — A mű *Mocsanyi Endréné* sz. *Csernovics Laura* urhölgynek van ajánlva. Ára 1 ft. 30 kr. ujp.

+ A *balassa-gyarmati nyomdából* is került ki egy füzet irodalmi termény: *Csalomjai*, „*költeményei*“. A 104 lapnyi füzet tartalmát főleg olly (többnyire guny-) versek képezik, mellyek nagyobb része szerző saját neve alatt különböző szépirodalmi lapokban már megjelent. A tiszta jövedelem fele része a *Bajzának* emelendő nemzeti emlék alapjául van szánva. A füzet ára 70 kr.

+ (A „*Alföldi pacsirta*“) második kötete *Rákosi Lászlótól* szintén megjelent. 146 lapra terjed; kiállítású csinos.

+ (*Helly Ignác mantuai tanár*), ki a magyar irodalomnak az olaszok közötti buzgó ismertetése által magának nem csekély érdemet szerzett, négy évi távollét után hazáját meglátogatandó, fővárosunkba érkezett, s szünidejét a két testvérhonban fogja tölteni.

+ (*Szathmáry-Latkócsyné jutalomjátéka*) f. hó 5-én leend; e ezéla *Szigligeti* „*Fenn az ernyő, nincsen kas*“ című vigjátékát választotta. Ezért érdekességét kétségkívül nevelni fogja azon körülmény, hogy a jutalmazandó művész nő leánya ez alkalommal teendi első színi kísérletét.

+ (A *nemzeti színház igazgatósága*) jelenti, hogy *Poochini* *Sarolta* kisasszonyt, a londoni, nápolyi és milánói színházak első táncosnőjét, három táncelőadásra sikerült megnyernie. Sept. elején lépend föl először az „*Esméralda*“ című 5 felvonásos balletben bérletszünet mellett.

— (*Horkai Bácsi* jelenti), hogy „*Kis brugó*“ és „*Kis cimbalom*“ című ifjusági iratai erősen készülnek a m. szigeti nyomdában s kéri ivtartóit, hogy megrendeléseiket hozzá küldeni sziveskedjenek (M.-Szigetre.)

— (*Simonffy Kálmán szeszerszónk*), mint értesítve vagyunk, *Liszt* állítása ellenében a magyar zenét illetőleg tiltakozást küldött a külföldi lapokba. *Liszt Ferencz*nek is tudtára adta, hogy könyve állításait meg fogja czáfolni.

+ („*Szentpétery Zsigmond gyászemléke*“) Illy című lassu magyar jelent meg legközelebb *Kovács Endre* nemzeti színházi kardalnoktól. Ajánlva van gr. *Szécsen Adolf* urnak. Hiszszük, hogy a czimeért is megveszik boldogult jeles művésznök nagy számu tisztelői.

+ (*Hidassi Elek a győri színházat*) a jövő téli színi időszakra, színi előadások rendezhetésére megnyervén, felszólítja a vidéki színészeket, hogy ha vele szerződni ohajtanának, magukat bérmentes levelek által nála *Győrött* jelentsék. Szerződötési idő f. é. okt. 1-je, és tart 1860-ik év virágvasárnapjáig.

+ (*Swetschin Dimitrief hegedűművész*) fővárosunban időzik, s hangversenyeket adand.

+ (A *bécsi olaszopera felosztása*), mint a „*Wanderer*“ írja, véglegesen el van határozva.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

○ (A Pesten rendezett dinnyeverseny) 50 kiállítója összeült, s kóstolás után a görög dinnyék közt a Fogarasy János és Hajós József urak által beküldötteket találta legjobbnak. Hogy a kettő közül melyiknek adassék az első, eldöntetlen maradt; mert a Fogarasy-féle vékonyabb héja, ellenben a Hajós-féle kellemes zamatja által tünt ki. — Ezután a sárga-dinnyék izlettétvén, vétettek bírálat alá. Az eredményt a kertészeti közlöny így adja: „Legjelesbeknek íteltettek a Fogarasy-féle Mészáros, azután ugyanannak Turkesztáni apró dinnyéi, — ezt követték a Göndöcs-féle Ananászok és Beniczky-féle Püspöki magyar dinnye, — jeleseknek találtattak: Lyka Pál, Fabricius Endre és Dr. Jankovics Antal kiállított dinnyéi is, a mennyire túlértékességük a faj jeleségét gyanítani engedék, — végre a Tarczali-féle kis dinnye, mely a Turkesztáni egyik eltérésének találtatott, és kiérdemelt elsőségét egyedül csak a nagyon is kis alak vitázta el. A tenyésztési eljárásokat tekintve, elvitázhatatlanul mltgoss Fogarasy János ur vivta ki azon eredményeket, melyek a növénytenyésztés tudományos művészetének kombinatívus tanulmányozásával elérhetők, meggyőződvén a dinnyét izlelők ez alkalommal is, miként a tisztelt dinnyész tekintély annyira urává tette magát tenyésztett dinnye válfajainak, minél fogva a kedvező sikert az időjárástól függetlenül okszerű tenyésztésével évek óta folyvást kivívni képes.“

○ (Az ausztriai kereskedelmi tengerészet) a térfogat szerint ötödik helyen áll az európai hajózó népek sorában. Angliának 38,088 hajója van 5,570,000 tonna (egy tonna 18 mázsát tesz) térfogattal; Franciaország 19,175 hajót bir, 1,052,535 tonna térfogattal; Németalföld 2230 hajót bir 551,884 tonna térfogattal; Svéd-Norvégia 5341 hajót bir 538,264 térfogattal; Ausztria 9646 hajót bir 373,016 tonna térfogattal. Tehát Anglia kereskedelmi tengerésze 15-ször, Franciaországé háromszor nagyobb, mint Ausztriáé, az északamerikai egyesült államoké pedig, 16-szor nagyobb. Németalföld és Svédnorvégia Ausztriát fölülmulja, Spanyolország s a Hanzavárosok megközelítik, sőt mind ezen államok mögé kerül, ha pusztán a nagy tengeri forgalomra jogosított s minősített hajókat vesszük számba. Ausztria kereskedelmi tengerészetének haladása az utolsó három év alatt csekély és csupán 12,776 tonna tartalomra megy.

△ (A gazdasági eszközök legnagyobb kiállításai) millyet valaha a világ látott, legközelebb Angliában ment véghez. Worwickban ugyanis a mezőgazdasági társulat kiállításán 4000 mindenféle gép és eszköz volt látható. A többek közt 16 gőzeke, átalán véve pedig 120 gőzgép, 5 vontató gőzgép, ezenkívül számos lókapu, lógereblye, szénaforgató, arató s kaszáló, eke, rögtörő, borona, alageső és alagesőkészítő, cséplő, buzatisztító, lenmagtörő, olajpogácsa-törő, vajgép, téglakészítő, babmalom stb. mindenféle gép, a legnagyobb tökélyvel készítve. Ez egy adat is elég bizonyosága Anglia mezőgazdasága magasfoku fejlettségének.

○ (A telehadó 1857-ben.) Magyarországon egy főre 1 ft. 20 kr. esett. Az egész birodalomban 63,208,974 ftot vitt az állam kincstárába. Az egész birodalomban a föld értéke 10,015,314,834 ft.

○ (Kalifornia aranytermelése és kivitele) ép oly szabályos kezd lenni, mint valamely tartomány roz- és buzaforgalma. Ugyanis ez évben január 1-től június 30-ig kivittek 23,685,562 dollár értékű aranyat, míg 1858-ban ugyanezen idő alatt 23,537,576 dollárnyi ment ki, 1857-den pedig ugyanezen hat hó alatt 23,748,489 dollárnyi. Fölszámítva a mi benn marad s mit magános utasok kivisznek, ez aranyország évi aranytermelését 50 millió dollárra (100 millió forint) tehetni.

○ (Uj neme az aranyásásnak.) Amerikában Panama államnak Chiriqui nevű tartományában tömérdek huaka vagyis indiánok temető helye látható, melyeket a keresztyének kegyeletből a holtak iránt, századokon át, sértetlenül hagytak. Véletlen ásás alkalmával azonban, illy sírokban durva mivű, de finom aranyból készült apró állatokat, kigyókat, gyilokat (krokodil), gyilkokat stb. találtak. Ez esemény felkelté az aranysozomjat a lakosságban s seregesen rohantak a sírokra, megszentelteleníték, feltörték azokat, melylyekből illy állatalakokban vagy 160,000 ftnyi aranyat kiástak, sőt elterjedvén híre, a legtávolabb tartományokból is tódul oda a sok aranyásó.

Mi újság?

+ (Gróf Batthyáni Emma) az üdvözült Batthyáni Lajos gróf és Zichy Antónia grófnő első szülött leánya, f. hó 4-én tartja összekelési ünnepét gróf Batthyáni László fiával: Gézával. A menyegző Szőlősen fog megtartatni.

— (A pestbudai dalárda) sokszor tervezett s közbejött akadályok miatt mindannyiszor elmaradt, visegrádi kirándulását végre ma vasárnap sept. 4-én igazán és komolyan el akarja végezni. Reggel 6 órakor indulás Pestről; 10 órakor a visegrádi templomban énekmise; 12 órakor társas ebéd a gőzöson s indulás Migazzivárra, honnan estére érkezik vissza a társaság. Reméljük, hogy most már nem lesz „akadály“ — s az idő is kedvezni fog e jó emléken álló mulatságnak.

○ (Az irgalmas testvérek budai konventjében) az átvett primási épületben kedélybetegék számára már fönáll egy osztály, melyben jelenleg 56 egyén nyer ápolást s a helyiség tágitása épen most van munka alatt, melylyen befejezése után 120 illy szerencsétlen találand ott helyet, és így a testvérek budai konventje, ide véve a rendes kórházat is, állandóan 230 betegnek nyújthat ápolást.

+ (Imre Sándor akadémiai lev. tag), s volt holdmező-vásárhelyi tanár debreczeni tanárrá lön megválasztva.

+ (Freiberg mellett) közelebb egy 4²/₄ mázsás termék ezüströgöt találtak, melylynek értéke 14,000 tallér.

+ (A városligetben) sept. 8-án, mint a Hermina kápolna fölszentelési évünnepén Pestváros hatósága a sebesült harczosok javára népnünnepet szándékozik rendezni. Az ünnepély programjának készítésével egy választmány van megbízva, mely állítólag a belépti díjt egy személyre 20 krban állapítaná meg.

— (Mult kedden este tűz volt) a nemzeti színház tö szomszédságában. Épen előadás alatt történt, hogy a Wodiánerház szögletén levő női kelmeárus bolt belőlről meggyuladt. Minden elégett a mi benne volt, de a tűz tovább terjedését szerencsésen meggátolák. Roppant néptömeg gyült össze. A tűz okát nem tudhatni.

+ (A városerdei tö szabályozása körül) erősen folynak a munkálatok. Bizony jól is van így, különben majd a télen hol fognak magukat hanyatt vágni a korcsolyások? — a mi különben annyi élvezettel jár.

+ (Pályadíj.) A „Sz. Hiradóban“ egy nőtlen fiatal ember 8 darab arany pályadíjt tűzött ki azon kérdés megfajtására: „Mi az oka, hogy most olly kevés házassági frigy köttetik?“

+ (Bélyegügy.) Ha bélyegköteles okmányokra valaki rosz szándék és sulyosító körülmények nélkül, csupán tévedésből a szabottnál csekélyebb bélyegjegyet ragaszt, egy legujabb rendelet folytán büntetés alá nem esik, csupán a hiányzó bélyeget tartozik utólagosan pótolni. — Egy füst alatt megemlítjük, hogy a sebesült katonáktól azon összegekről kiállított nyugták, melylyeket kegyes alapítványokból vesznek föl, bélyegmenteseknek vannak nyilvánítva.

+ (A levél-bélyegekre nézve) rendeltetett, hogy azokat ezentul minden kereskedő és boltos árulhatja, ha eziránti szándékát az illető helyen bejelenti.

○ (A dinnyeünnepély), melyet a kertészeti társulat aug. 27-én Rákospalotán rendezett, igen látogatott volt. A résztvevők száma közel 800-ra mehetett — nagyrészt a fővárosból kerülve ki. A dinnyekiállítás, mely ez alkalommal Palotán szintén hirdetve volt, küldényzők hiánya miatt nem létesülhetett, mert Magyarország e nemű gyümölcse ott csak két gulácskába volt képviselve, többnyire a szomszéd Föthról gr. Károlyi István kertjéből és Fogarassy ur jutalmat nyert termesztéséből. A közönség miután megismerle, az egészen kerti terményből készült s lombokkal körülvett magyar czimert, és a szabadban gulyásos hustól párolgó és tarhonyától pösögő kondérokat, Bunkó Ferencz zenéje mellett eljárt egy pár csárdást, azután letelepült a falócákra az asztalok mellé, hol az levén a jelszó, hogy kiki magának, az urak és asszonyok, fakanalakkal megtölték a cseréptányérokat, s a veres kis fakésekkel (bugyli) ugyancsak falatoztak, miközben a szomj oltását több csapra vert hordó vállalta magára. Ekkor érkezett egy szekér görög-dinnye, mely csakhamar el lett kapva, sőt a kiállítás volt dinnyegulácskákra is rá került a sor, ezek gyümölcse, azonban nem volt eléggé izletes. Most a nemzeti színház néhány kardalnoka egy pár magyar dalt énekelt, zajos tapsok kíséretében. Ezután Bunkó zenéje, a jó érmelléki s a jelen volt szép nők kinn a pázsiton ismét tánczra ragadták a társaságot. Alkonyatkor a társaság a palotai vendéglő teremébe vonult föl, hol a multság reggeli 3 óráig folyt, mikor is a bécsi vonattal ki Pestre, ki tovább utazott.

+ (Milos, Szerbia hercege) dobszó mellett kihirdetett, hogy többé az idegeneket, különbeni büntetés terhe alatt, nem szabad „sváboknak“ csufolni.

— (A „Hft.“ írja), hogy Péczy László huszárkapitány, kiről idegen lapok után annak idejében mi is irtuk, hogy Montebellónál megsebesülve a francziák elfogták, most teljes egészségben, sebeiből kiépülve érkezett vissza Pestre.

+ (Az osztrák hadi foglyok közül néhány százán), mint a „Triester Ztg“-nak írják, önkénytesen Francziországban akarnak maradni, ott állandóan letelepedendők, miután véleményök szerint ott könnyebben megélhetnek, mint itthon.

△ (A hat római sir,) melyet új építés alkalmával legközelebb Győrben megtaláltak, tudósok véleménye szerint a negyedik századból ered, a midőn a tizedik kettős legio negyedik szakasza volt ott helyőrségül.

○ (A kolera ellen van orvosság.) Ez eddig gyógyíthatlan bajt, most már tudják orvosolni. Dr. Halleur, ki rég idő óta az angol kormány által Kalkuttában van alkalmazva s jelenleg szabadsággal Doberanban mulat, a beoltást csalhatatlan szernek állítja a kolera ellen. Ő kísérletet tett Keletindia-ban ezen beoltással, s azt tapasztalta, hogy az olly nagy mérvben pusztító kór ezáltal megakadályozható. Az oltószert követkző: 1 nehezék (drachma) keserfa forgácsot (Quassiaspäne) 1 obony (uncia) borszeszbe (Alkohol) kell tenni s egy vagy két napig a napon kell hagyni. Használat alkalmával tollkessel a kar felső részén karczolatot kell tenni, s ezen keverékből a sebbe kell cseppenteni. A kolera által meglepett betegnek teste melegebb részén p. hátán történik az oltás. Azonban a beteg ovakodjék amoniak szagolásától vagy szeszes italok élvezésétől; s ha ezt megtartja, a veszélyes bajból kiépül. Dr. Halleur állítja, hogy ha a betegnél idejekorán használtatik a szer, mig t. i. sok gyógyszer nem használt, a gyógyulás bizonyos. Ő a kalkuttai kórházban 3000 betegen tett kísérletet, s ezek közül csak 25-öt nem sikerült megmenteni, s ezek is ollyanok voltak, kik már a végső perczen folyamodtak hozzá. A nem betegek is használhatják e szert mint óvószert. Az orvosokon áll most dr. Halleur szerét megvizagálni. Az emberinémre nagy jótétemény lenne az ugy is gyakran pusztító kór ellenszerét feltalálhatni.

+ (A fakészlet Bécsben) jelenleg 117,168 öl, s a keményfa ölének ára átmérőleg 22 ft., a puhafáé pedig 14 ft.

○ (A tolvajok is haladnak.) Csehországban Mühlhausen városban a városi toronyból egy 600 fontos harangot loptak el s maig sem tudni hova vitték. Egy másik 900 fontosat is már kiemelték, de ott hagyták, félvén a fölfedeztetéstől.

⊙ (A győri olvasóegylet) sept. hó 6-án tartja közgyűlését, mely alatt az ujon kidolgozott s felsőbbleg is megerősített alapszabályokat fogják föl-olvasni.

+ (Egy kis curiosum.) Budfalun Marmarosban közelebb egy ház került árverésre, csúrral, istállóval s háromnegyed telekkel együtt — 2 pft. adósság miatt! A perköltség maga pedig már 28 ujforintra rugott.

+ (Olajfestvények megóvása a legyek ellen.) Hogy a nyáron át annyira lábatlankodó legyek képeinket be ne mocskolják, kenjük be az olajfestvényeket és kereteket babérolajjal, vagy tojásfehérével; ez utóbbit nyár végével, midőn a legyek már elvesztek, tiszta vízbe mártott szivacsosal könnyen le lehet mosni.

⊙ (A vizhiány Erdélyben Cserhalomtáján) nagy aggodalmat okoz a hegyek közti falvakban, annyira, hogy mérőföldekre mennek hordókkal vizért a folyamokra és viszik haza itatni a marhát vele. A patakok közül is sok kiszáradt, a többiben pedig kevés a víz, s ezt is elrontja a mérőföldekről áztatni oda hozott kender, mi miatt a körlég megromlik s a folyó halai is kivesznek vagy elköltöznek. A malmok is nagyrészt szünetelnek.

+ (A pókháló, mint áruló.) Nem régiben Bécsben egy vendéglősnek földszinti szobában álló szekrényét erőszakosan feltörték, s belőle 10 tallért eloroztak. Mivel az előszobának egyik ablaka, s más, az udvarra néző ablak nyitva volt, a házbelinek azt gyanították, hogy a tolvaj az egyik ablakon be-, a másikon pedig kiment; e gyanu annál valószínűbbnek látszott, mert a bezárt szobaajtón az erőszaknak legkisebb nyomát sem lehetett fölfedezni. Azonban a tényállás fölvetelére ott megjelent hivatalnok vizsgálódása közben ez egyik ablakon pókhálót látott, melynek szükségkép meg kell vala sérülni, ha a tolvaj az ablakon megy át. Ő ebből azt következtette, hogy a tolvajnak házbelinek kellett lenni, ki a szoba kulcsához hozzáférhetett. Ez észrevételre egyik házbelinek eszébe jutott, hogy az üzlet háziszolgája azon nap reggelén szokatlan korán kelt föl, azon szin alatt, hogy a pinczében dolga van. Most a gyanusítottnál kutatás történt, s az ellopott 10 tallért csakugyan meg is találták nála, papírba takarva, mellyen egy kis vérfolt is volt látható. Mint-hogy a gyanusított egyén kezén is egy kis új sértést fedeztek föl, s a szoba kulcsához is hozzáférhetett, minden tagadásra daszára befogták. A napokban volt végtárgyalása. Büntetéseért két évig fogja a hűböst élvezhetni.

+ (Ussó állatsereglet.) Egy porosz állatsereglet-tulajdonos egy vashajót szándékozik építtetni, s ezen állatseregletével a Dunán föl- és lefelé vándorolgatni, hogy így az utján eső városokat meglátogathassa. A tervező úgy hiszi, hogy a Bécs és Zimony közti utnak egyszeri megtételére és vissza, felhasználva a fontosabb mellékfolyókat is, négy évre lesz szüksége.

+ (Egy uszó-géppel tettek közelebb Bécsben kísérletet), mely az uszás megtanulására jó szolgálatot tehet. Ez egy gutta-perchából készült kis hajócska, melly meg van töltve léggel, s mellynek tartalma leczkéről leczkére, a tanítvány képessége szerint, megkevesbithető. Ha egészen tele van léggel, egy embert képes a víz színén fenntartani, minden egyéb segély nélkül.

+ (Ibraila környékét borzasztó sáskasereg) lepte el aug. 12-én; felszámithatlan pusztításokat tett. A fákon olly nagy mennyiségben függtek ez éhes állatkák, hogy a legvastagabb ágakat is letörték.

⊙ (Mig Olaszországban csata folyt), az alatt Pitschner természettudós az oda határos Mont-Blanc óriási hegyet mászta meg. Jul. 31-én indult föl-felé éji 12 és 1 óra közt 28 R. foku melegségnél, és aug. 1-én déli 1 órakor már a hegy csucsán állt, hol 8 R. foku hideg uralkodott. Az utas, midőn leért, szeme világát elvesztette, mellyet azonban lassankint visszanyerni látszik. Göröcsővel sok vizsgálatot tett oda fenn, s kirándulása nyereség lesz a tudományra nézve.

⊙ (A kolozsvári belvárosi ev. ref. leányiskola vezetését), mint egyszer irtuk, Karacs Teréz veendi át. Ez iskola, újból szervezve fog a jövő tanévre megnyitni. Három oszályból álland az, mindegyik osztály növendékei naponként oktatást nyernek, korukhoz mért női munkákból. Az iskolai év 11 hónapig tart. Minden növendék előre fizet: 1) tanszerekre fordítandó beiratási díjban 35 krt; 2) egész évi fapénzben 1 ft. 50 krt; 3) fél évi tandíjban 5 ft. 25 krt újp. A vidéki növendékeket az intézet vezérnöje szállásra s élelmezésre is elfogadja.

— Beregszászról aug. 15-ről írják: Az aratás békésen elmúlt, a termés középszerű volt. Szőlőhegyeinken még eddig meglehetősen bőség mutatkozik, s ha valami csapás nem éri, bő szüretünk lesz. A forró nyári napokban eltikkadásunkból fölélesztettek bennünket a Sárospatakról honlevő tanuló ifjak, kik egyesülve, a helybeli közös kóroda és ref. templom javára három ízben szini előadást rendeztek. A „Pártütők“ vigjáték Kisfaludytól, „Megtöltöm fojtásra“ vigjáték Kotzebuetól és Szigeti „Vén bakancsos és fia a huszár“ című darabok voltak, miket előadtak. Dicséretet érdemelnek azon ifjak, kik a helyett, hogy idejüket tétlenül vesztegették volna, a szükségben szenvedő emberiség és az olly régen épülő ref. templom javát igyekeztek előmozdítani. Az előadások a várakozásnak mindenkor megfeleleltek. Augusztus 21-én Beregszász városa egy nagy ünnepélynek volt tanuja. Ugyanis e napon tétellett le alapja a közös kórodának, melly a koronaörökös herceg Rudolf ó cs. kir. Fensége nevével viselendi. Az ünnepélyt a város által rendezett közös ebéd zárta be, hol az egész megye díszre jelen volt. Iskoláink tömve vannak gyermekekkel, mi azt mutatja, hogy a nevelésre is fordítunk gondot, ha bár reánk is fogták a beregiekre, hogy nagyon hátra maradtunk.

— Tótfaluról (Pest), aug. 27-ről írják: Rólunk, bár olly közel vagyunk Pesthez, még nem tett említést lapjában! Igen, mert nincs, a ki ismertessen bennünket; pedig tudom, szerkesztő ur is ismeri a tótfalusi cipőt és a Pesten meglehetősen hirben álló jó asztali tótfalusi bort. (Van szerencsénk — hir-

ből. Szerk.) Ez a két élelmi czikk az és a sokféle gyümölcs, melly tiszta magyar ajku 2600 lakossal bíró Tótfalunkat a sz.-endrei szigetben nevezetessé teszi. De az idei borunk nagyon kevés lesz, a tavaszkor szépen mutatkozott szőlő, talán a tartós hideg esőzés miatt leszáradt és elhullott, a mi megmaradt, annak tetemes részét az aug. 5-én volt jégeső elverte, s biztosítva csak egy volt. Ugyanazon nap tűz is volt a Tótfaluhoz tartozó Tahipusztán, egy pesti urnak különben biztosított laka leégett, mellynek oltása körül a fecskendő is későn vitetvén át a Dunán, a lakosok hanyagságát s az oltás körüli téletlenségét, lehetetlen meg nem róni, hiányozván az előjáróság részéről méltán megvárható buzdítás. A tagosztály nálunk is készülöben van. De — — —

— (Tűzvész Verebélyen, két bátor szabadító.) Verebély (Bars), aug. 27. Augusztus 22-éről 23-ára eső éjszakán, 12 órakor, Verebély mezővárosban a herceg-primás uradalmi kocsmája mellett, melly épen a város közepén fekszik, egy lerakott kis buza-asztag, mostanáig ki nem puhatolt okból, meggyulván, mindjárt a nevezett kocsmaházat és a mellette levő mézárszékét és ezután villámsebességgel a város egész keleti részét lángba borította, melly tűz által 62 lakóház, 54 pajta és száznál több gabona-asztag, melly a mostoha időjárás miatt ki nem volt esépelve, tűzmartaléka lett. Száznál több család koldusbotra jutott; elégett a herceg-primás uradalmi őt épület, mellyek közt az ujra zsindeleylyel befedett szép plébánia és ügyvédi lak, két kocma és vágószék. A templom fedele is már égni kezdett, de legnagyobb szerencsére sikerült a derék Zs.-Ujfalu község lakosainak azt lerombolni és a templomot további szerencsétlenségtől megóvni. Vegyék ezért halás köszönetünket. Az első házban, a melly mellett a tűz kijött, egy 12 éves leánya lett a lángok áldozata; csak reggel lehetett megtalálni a romok között. — Ezen kocma mellett esik a város kocmaháza, hol is a tűz olly sebesen terjedt el, hogy a bennnyugvók észre sem vették, lehetetlen volt nekik menekülni, és csak helybeli csendőreinknek, Spirik és Törtsy káplárnak köszönhetni, hogy ezen családot a kínos haláltól megmentették. A nevezett Spirik csendőr ugyanis akkor ment be már a házba, mikor ezen család már a tűz által megkábítva földön hevert és a ház minden oldalról lánggal volt borítva. Az ajtó betörése után háromszor ment be ezen merész embertárs a lakba, és három személyt hozott ki belőle. Ezen tett után anyyira elfáradt, hogy földre roskadt, melly pillanatban Törtsy káplár a színhelyre megérkezvén, ez is élete veszélyével a házba berohant, és a családapát, ki még a házban magán kívül a földön hevert, kihozta és megmentette. — Az elégett épületekből csak 13 volt biztosítva az Első magyar általános biztosító-társaságnál, melly is a kellő lépéseket azonnal megtette. A kár összesen 194,000 pfra van becsülve.

— (Szörny-nevek.) A szász-cseh határon, Peterswald vidékén csodálatos összetételű nevek fordulnak elő p. o. *Buttermichelnoczensfrancsenslara*, vagy *Muttergotteschustermichelwenzelfrans*. Az elsőnek értelme ez: Klára, Ferencznek a felesége, a ki Inczének a fia és Mihálynak az unokája, ki vajjal kereskedik; a második pedig ezt jelenti: Ferencz, Venczelnek a fia, s Mihály unokája, ki látbuművész volt, s az Istenanyja szobránál lakott. — Hasonló névösszerakások nálunk is fordulnak elő. Így V. . megyének egyik falujában egy asszonyt így neveznek: Kisember-Evicza, azaz: az asszony keresztneve Éva (Evicza), férje pedig kis alacsony termetű ember. Ha valaki e nőt becsületes néven említené, alig akadna két ember a faluban, ki tudná, hogy kiről van a szó. Egy másikat pedig így neveznek: Varga-Miska-Jócsi, azaz Varga József a becsületes neve, apját pedig Mihálynak hitták. Hát Parton-magos-Pille-Péter? Az a Pille Péter, a kinek háza magas parton áll.

— (Köszönet nyilvánítás.) Az igazság érdekében kötelességemnek ismerem a nagy olvasó közönség előtt hálás köszönetemet nyilvánítani az *Első magyar általános biztosító társaságnak*, azon pontos és méltányos eljárásért, mellyet irányomban tanusított; midőn a f. aug. hó 5-ik napján egész határunkon pusztítva átvonuló jégeső által majd fele részben elvert, s nála biztosított szőlőmet szakértő kiküldöttje, s sz.-endrei ügyes ügynöke által nem csak megbecsültette: de a kárt is teljes megelégedésemre néhány nap mulva készpénzben megtérítette. Pest-Pilis, M.-Tótfalu, augusztus 27. — *Kontra János*, reform. pap.

— (Tulságos szigor és hegyetlenkedés.) Egy vidéki barátunk a következő tréfás-szomorú adomát írja nekünk: „Rég ismert dolog, hogy a gyermek szeret nyalakodni, kivált a gyümölcsért él-hal, s ha szomszédja kertjében vagy egyebütt utfélen illyesre botlanak szemei, a hideg kilelné, ha abból bár miszerével is egy-két szemet el ne esenne. Kivált falusi gyermekeinknél ez napi-renden levő dolog. Nem jól van, hogy ugy van — de e bajon is majd csak a szigorubb nevelés segíthet. Addig is nem szükség agyonkinozni a gyümölcstolvaj-gyermekeket.

F. hó elején egy fényes délben történt, hogy egy helybeli tekintélyes ur — több sikertelen örködés után — megcsipte a csősz fiát, a kit rozsz csilgagzata az X. uram egyik almájának bűvös bájos árnyékába csalogatott. — Vagy — engedelmet kérek, hogy kiigazithassam magamat! — Nem csiphette meg X. ur a csősz fiát, mert ez addig feszeltett a menekvés vonaglásaiban az őt topogató csontos kezek között, míg bőréből kibujja, a sövényen át világnak vehette magát. A bizony, kibujt a fiu a bőréből.

A nagyérdemű X. ur nekem így adta elő a történeteket: Vendégeim voltak, már közel voltunk a délebbéhez ülni, ekkor egyik családem hirt ad, hogy a kert körül fütyentéseket hall. — Azonnal tudtam, hogy kertem tolvajainak fog az kémjelül szolgálni. Mitsem késve, leszaladtam kertembe, s ott a gyepű mellett ágakkal magamat takarva, vártam

feszülten a megjelenő tolvajt. Izgatott kedélyben ekként várva, a sövény nem messze tőlem megzördül, s kevéssel ezután a tolvaj előttem kitarja magát, szénéz s avval meg egyenesen egyik almafámnak, s kezdi annak még éretlen gyümölcsöt szakgatni s ingre rakni. — Mozdulatlanul néztem egy ideig a tolvajt, ki 14 éves fiú lehetett, — de mikor láttam, hogy már a harmadik, negyedik almát dugja az ingébe, kiugrottam leshelyemből s feléje rohantam, hogy megcsipjem gallérjánál. De a fiú sem volt rest, hanem könnyű szökésekkel a gyeplőhöz érve, annak neki ugrik, s már-már átdobja magát, ha egy sebes ugrással nyomába nem érek, s ha nem sikerül, e pillanatban lábravalóját elkapom.

„Kezemből vagy tolvaj, zsvány!” — szólék — „nem mégysz egy tapodtat tovább, — hanem majd fogsz lakolni!”

A fiú félig kinn, félig benn a sövényen, minden erejét összeszedte, hogy szabadulhasson kezeimből, s az átkozott! olly gorombán hánytá vetette magát e műtét alatt, hogy félnem kellett, hogy egy pár fogamat rugja ki. — E közben csak küzdünk, el-elcsiptem a gonosznak egyik lábszárát, de hiában volt, mert kirugta ismét magát kezemből, mint a csik. Nem volt egyéb hát, a lábravalójánál tartani, de ez meg egyre csak adt, foszlott a huza-egedésben, úgy hogy már ránczolni kezdettem azt. nehogy egy kis darabjával legyek kénytelen megelégedni. — De mi történt! A semmirevaló addig dobálja, rugja magát, míg azt veszem észre, hogy nincs egyéb lábravalójánál a kezemben, mert a nagy erőlködésben a madzagja elszakadt, s kipottyanván mezéből, mint megriasztott szilaj vad iramlott a természet ölébe, hol gyorsan elfedték előlem a szomszéd urasági kert sűrű lombosai.

Ez volt a tréfás, de most jön komoly része adománknak.

A nagyérdemű X. ur megismerte a fiút, s a falusi bíró által maga elé hivatta.

Megjelent a fiú, apja kíséretében, ki jelenleg csőze a falunak.

„Semmirevaló, gaz h... t — szóló X. ur a fiúhoz — „nézd, itt van rongyos lábravalód, melyet kezemben hagytál, mikor elkaptam azt rajtad az almalopásnál; elismered-e ezt, hogy sajátod? bevallod-e, hogy te loptad el almáimat?”

Az apa menteni kívánván fiát, megtagadja a lábravalót, mondván, hogy az ő fia nem cselekedhetett ilyest.

„Hát te, gaz apa! te még pártolni mered tolvaj-fiadat — meghazudtolod szavaimat, ki a meggyőződés bizonyítékát mutathatom fel? — Lakolj hát te is! — Erre úgy vágja arczon X. ur a csőzst, hogy az lerogyott s csak később tért magához. — Ezután a fiúhoz fordulván, azt addig gyúrte pofozta, míg csakugyan kivallotta, hogy ő lopta el az almákat.

Most már kiszült a tolvaj, miként kelljen őt példásan megbüntetni?

A bíró véleménye az volt, hogy egy vasárnap délután a templom előtt korbácsoltassék meg.

X. ur véleménye eltért a bírótól, mert ő nem példásan, hanem bosszulva kívánta a büntetést, s ezt a templom előtt nyilván nem tehetette.

Mint tett hát?

Elkísérteté a bűnös fiút az iskolaházhoz — a falu leghatalmasabb csapóját mellé rendeli — ezután lehuzatja s úgy két oldalról, lassu időközönként, egy hosszú olvasatlan számot elveret rajta, — ezután: „Jó volt-e az alma? — lopsz-e még?” stb. gunyos szavak közt még egy hosszú sort veretett reá, úgy hogy a szegény fiú a fájdalom miatt magán kívül volt.

Mindezeket X. ur saját szavai után közlöttem. Uraim! ez már mégis sok, hogy egy valaki maga bírójakint illy boszus teitre aljasodhatik le, — a legrégibb korból egy pandur-káplártól is sok lett volna e kegyetlen eljárás. Nem szükség X. urnak éjjel-nappal csőzösködni a kertjében, hanem igazittassa ki a kert sövényét, s aztán ment leend az ilyen csintalan nappali tolvajoktól.

Eggedi.

Levelezés.

Erdély, Brassó, aug. 25. (Magyar színészek szíves fogadtatása s hatása.) Városunk mivel közönségét Havi M. ur kolozsvári opera s színtársulata megérkezése kellemesen lepte meg.

Vendéjátéka nálunk ezuttal f. é. október 10-ig tartand, s innen M.-Vásárhelyen át Kolozsvárra tér, már érintett „színházi közlöny”-ének a színidénnyel egyetemeni megnyitására.

Havi urnak eddigelé is már olly vállalatok kínálkoztak, hogy méltán csudálhatni hazai művészetünk e honban gyors sikereit; u. i. N.-Szebenben rögtön megkínálák a színigazgatósággal, s csak úgy tudott onnan szabadulni, hogy jövő évre ismét hosszabb vendéjátékra ígérkezett, melyre is ohajtva várandja fővárosunk közönsége.

Itt Brassóban nyári-színház terveztetik számára, s reméljük, szintén jövő nyáron felszenteltetve látni általa.

Végre a bukaresti színházi intendatura ottani vendégszereplés iránti kívánatának ez évben megfelelni képtelen levén, szintén jövő őszre ígérkezett oda.

S így Havi ur e hon várva várt vendége, s mindenütt, hol megjelenik, tárt karokkal fogadtatik.

De méltán is — mert ha van, ki a művészet ihletével tudja a közönség érdekét igénybe venni, s azt magához vonzani, úgy ő az, derék társaságával.

Nem engedi a tér, hogy egyenkinti megbeszélésbe bocsátkozzunk; de érintenünk kell az egyes fénypontokat, s kiemelni a valódi érdemet.

Eddigelé három előadásunk volt; aug. 21-én „Szökött katona,” 23-án „Lucia,” s 24-én „Bibor és gyász.” — Az első annyira ismert népszínműről csak annyit, hogy az általános összevágás s szorgalom, mely az egész előadást jelképezte, mindenkire kielégítőleg hatott.

„Lucia” *Fridrikében* méltó képviselőre talált, hangja s játéka elbájolt, s szünni nem akaró tapsokra készített egy felette számos és igen vegyes közönséget; *Bodorfi* (Aston) s *Folinus* (Edgár) derekasan segíték elő az örvendetes sikert, s a karmester, *Káldi* ur, fáradozásai méltó elismerést nyertek.

A „Bibor és gyász” tegnapi előadásában *Jánosiné* (Idill) s *Paulai* (Béla) szívből jött s szívhez szóló, minden színpadi ál-páthostól ment szónoklása elragadó hatást gyakorla reánk, s olly általános vala, főkép a végjelentek által előidézett megindulás, hogy csupán könyező szemekkel találkozáink, s szünni nem akaró tapsok közt hagyók el a házat.

Paulai urban Egressynk méltó utódát jogosan véljük látni.

Mé Szentkúti (Pál atya) *Gyulai* (István király) érdemlik dicséretünket, de mindennekfelett a t. igazgatóság jeles rendezése s a korbeli ölték (Gardero) drága s izlésteljes kiállításá veszik igénybe elismerésünket.

Adjon Isten több illy derék színtársulatot hazánknak! *Kh . . n.*

Apróságok.

— (*A sáskák és a krinolin.*) E két ellenkező dolgot csak azért merjük egyszer emlegetni, mert a véletlen valóban összehozta őket. X. vidéki városkában, egy vasárnapon este, épen mikor a sáskákat a határból nagy nehezen odább üzték, szokás szerint a nép a házak elé az utcára kigyűlt, beszélgetni; és a legközelebbi nap eseményét, mint hallatlan ros zújdonságot elemezni s bírálgatni. Elkezdte egy öreg anyóka: „Istenem! még mit kell megérni az embernek; — nem elég a sok tűzvész, jég-eső, szárazság, véres háboru, — még illyen csuf férgekkel is bünteti Isten az embereket. Valami új nagy bűnnek kell az emberek között terjedezni, a miért Isten így haragszik.” — Melyre egy vén varga, kinek fiatal putzos felesége azon perczen páváskodott ki az udvarról (előtte a kópé vargaines szaladt kaput nyitni), — egész pathoszszaal így felelt: „Bizony van ám ollyan bűn, — az a nyila krinolin az, — e miatt bünteti Isten a világot ennyi szörnyű csapásokkal, — nem is tudom, még mi lesz belőlünk, ha ez még sokáig így tart, — de bizony e miatt kell még tönkre is jutnunk.” — Nojszen hajj lett a vergárnak, mert minden künnálló nő nyelve elnekedett, s hiszen egy e Jeremiának meg ne kelljen hallani a tönkrejutas igaz okát: a koresmát, a gyakori tivornyázást, a mit ő szokott véghezvinni stb., — füleit két kezével befogván elődalgott, haza takarodott, — és a házajtót szitkozódva bevágta maga után.

De hát beszéljünk már egyszer erről a rendkívüli divatról komolyan és higgadtan. E czélból ajánljuk olvasóinknak a következő sorok elolvasását, melyet egy köztisztelőben álló hölgy tollából vettünk. Címeül írjuk:

— (*Egy adoma és a krinolin.*) Azt olvastam valahol, hogy bizonyos erdélyi fejedelem — neve nem jó eszembe — nagyon féltékeny volt szép fiatal neje szerelmére; történt, hogy a fejedelem egykor néhány napra elutazott. Alig haladt azonban pár száz lépést, midőn eszébe jő, hogy barátjai egyike készül őt e napokban meglátogatni; gyorsan visszafordul tehát utána lovagló egyik szolgájához, s nejéhez küldi azon izuettel, hogy az barátja látogatását el ne fogadja. Az öreg tapasztalt szolga néma fejcsóválással engedelmeskedett, s visszavágtatott a fejedelmi lak felé. A fejedelemné még akkor is azon ablaknál merengett, mellynél férje bucsüölését vette, — s ijedve riadt fel, midőn a siető szolgát megpillantotta. „A fejedelem ő nagysága — szóló ez minden czerimónia nélkül — azt izenteti a nagyságos fejedelemasszonynak, hogy az öreg mogorva házi eb hátára valamiképen rá ülni ne merészeljen nagyságod.” És ezzel — semmi feleletet be nem várva — visszalovagolt. A fejedelemné nem tudta, boszankodjék-e vagy megnevesse e különös tilalmat? mindazáltal mégis szegyet ütött az fejébe; és midőn később az öreg ebet kullogni látta a vár-udvarán, szinte vágyat érzett a tilalom áthágására.

Másnap bejelentette magát a fejedelem barátja; de a fejedelemné egész illedelemmel utasítá vissza a látogatást, okul adván férjének távollétét. Az öreg házieb azonban abban addig és'addig sétálgatott előtte, míg ön-magának ellent nem állhatva, megpróbálta a rajta lovaglást. — az pedig megboszankodva a szokatlan tréfán, levetette szép terhét hátáról. És közben a fejedelemné keze jóformán megsérült.

A féltékenység aggodalmaitól üzelve, csakhamar megérkezett a fejedelem; ki midőn megtudta a történeteket, elpirult önmaga előtt, dicsérte öreg szolgája okosságát, és szívből sajnálta neje szenvedését.

Az emberi csodás természet különösségei közé tartozik, hogy az — ritka kivétellel — főként nők és gyermekeknel, mindig a tilalmas áttörésén igyekszik, — és többnyire épen azt szereti tenni vagy követni, mit mások roszálnak, s a miért joggal vagy jogtalanul, kigunyoltatik. Épen így áll a dolog a krinolinál is. Az a pár év óta tartó élezfegyver, melylyel a férfiak által ostromoltatik, okozza leginkább annak divatban való állandóbb maradását; mig ellenkező esetben, úgy lehet, már eddig leélte volna magát, vagy a változatosság törvénye szerint, más alakban tünt volna ismét fel a divatvilág tarka színpadán.

Mint nő azonban, arra vagyok bátor figyelmeztetni az illetőket, hogy az a szinte csömörig unalmassá vált gunyolódás, tán már elég is volna? ha pedig nem, akkor bár legalább azok az erkölcsi illedelemet sértő krinolin-élczek és ábrák maradnának el, melyeknek már ugyis elég példányai állítottak világ elé. Tanusítsanak több becsületet és kiméletet azon nők iránt, kik a divat tulságaiban nem gyönyörködnek; sőt inkább egyes nők hiúsága s kaczerságának, illy czélgéres kiállításá által az egész nőnemet sértve találják. — N. T.

Színházi napló.

Péntek, aug. 26. Fektér Ferencz urnak negyedik föllépteül: „*Ernani*.” Opera 4 felv. *Verdül*. Többször volt alkalmunk tapasztalni, hogy némelly vendégművész, kik első fölléptekor valami különös tetszést nem voltak képesek kivívni, minél többször léptek föl, a közönség annál több élvezetet talált énekükben. Körülbelül ezen művészek közé tartozik Fektér is, ki minden fölléptével több rokonszenvet viv ki maga iránt. Hangja nem erős, de kellemes. Ha játékára több gondot fordítana, sokkal nagyobb tetszésre számíthatna.

Szombat, aug. 27. „Tucsók.” Falusi életkép 5 felv. *Birchpfeiffer* Sarolta után ford. *Bulyovszkyné*. E darabban a szerepek nagyon jól vannak betöltve, egyik jelesebben játszik, mint a másik. Hegedüsné, Feleki, Szerdahelyi, Szilágyi, Szathmáryné egyéniségeiknek megfelelő szerepekre találtak.

Vasárnap, aug. 28. Szigeti Imre urnak harmadik s utolsó föllépteül: „*Kisérlet*.” Eredeti népszimű 3 felv. Irta *Szigeti József*. A vendégművész bátyja szerepét Sas István urat adta. A két testvér közti ritka hasonlatosság ezuttal is kirívólag feltűnt. Szigeti Imrére szép jövő vár, ha egyszer nagyobb művészi nyugalomra tett szert. Ezt siessen bátyjától mielőbb eljáratítani, de azt meghozni segít majd az idő is. Erdemlett tapsokban bőven részesült, sőt még egy koszorút is nyert.

Hétfő, aug. 29. Fektér Ferencz urnak ötödik föllépteül: „*Linda*.” Opera 3 szakaszban *Donizetti*től. Igen sikerült előadás. Hollósné régi erővel és fényében, hangjának egész frissességével bájolt el. Hofbauer k. a. napról napra méltóbb kedvence lesz a közönségnek.

Kedd, aug. 30. „IV. László.” Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *Dobsa Lajos*. Hogy színészeink közül némellyek nem a legjobban tudták szerepeiket, hajlandók vagyunk annak tulajdonítani, hogy e darab ritkán kerül színre. Ha ez az oka, akkor könnyen lehetne rajta segíteni.

Szerda, aug. 31. Fektér urnak jutalomjátékául s utolsó föllépteül: „*Kunok*.” Eredeti opera 4 felv. Zenéjét írta *Császár György*.

Csütörtök, sept. 1. „Hűség hűtelenségből.” Eredeti vígjáték 4 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

4655. Az utolsó budai basa című történeti beszély folytatását, Jókai Mór barátunk közbejött betegsége miatt, a mai számban megszakasztani vagyunk kénytelenek. T. olvasóink e reánk nézve kétszeresen fájdalmas esemény miatt elnézők lesznek irántunk. Reményünk van, hogy a jövő számban bőven ki fogjuk pótolhatni a mulasztást.

4656. A M. Futár s a V. s V. lapot meg kell nyugtatnunk. A V. U. 34. számában közölt medvevadászati kép csakugyan tévedésből került azon helyre, melyet elfoglalt. Igazuk van. Azon kép nem más, mint a Geibel által kiadott „Hazai vadászatok” című album egyik rajza után, a kiadó tudtával s beleegyezésével készült másolat, mely régóta várja fametszvényeink tárában a megjelenést. A nálunk szokásos szerkesztés mechanizmusáról kellene tartanunk értekezést, hogy a tévedést motiválhassunk. Röviden szólva, nem azon kép vétetett elő a leltárból, melyet mi az „Egy medve karjai között” című amerikai vadászaland illusztrációjaul szántunk, hanem az a másik, melyen szintén birkózik valaki egy medvével, de a mi valóban nem más, mint ifj. gr. Teleki Sámuel vadászalandja, melynek színhelye a görögényi havasok voltak. Midőn észrevehettük a balfogást, már késő volt segíteni a bajon. Biztosítjuk fennevezett, szakértőleg hozzászólt kollégáinkat, hogy nehezünkre esett, midőn láttuk, hogy amerikai vadásznak, nem az „igazi medve” karjai közé vetődött s egy magyar medvével kell megbirkóznia — de hiszen tudják ők azt csak úgy mint mi, hogy a szerkesztői előrelátásnak és hatalomnak is meg vannak az ő határai. Kegyelmet kérünk magunk és medvéink számára. Azért, nézetünk szerint, a kép is jó volt, a vadászaland is érdekes volt, bár vegyesházasságilag kerültek egymás birtokába. Az irodalmak és művészetek ara pedig óvjon meg bennünket mindnyájunkat nagyobb tévedésektől! — (NB. az is igaz, hogy a toma-hawk nem kunyhó, hanem indián kés. Köszönjük a figyelmet.)

4657. G. K. Ujra biztosítjuk önt, hogy ama régiebb kézirat kiadásáról nem mondtunk le. Sajnáljuk, hogy eziránt személyesen nem értekezhettünk. A „bucszót” részvétellel olvastuk — s kívánjuk, hogy a szavakat tett ne kövesse; azért nem is kell azt kinyomatni.

4658. Nyiregyháza. N. J. Teljes készséggel ajánlkozunk a közbenjárásra könyv-árusainknál. Az eredményről tudósítandjuk.

4659. Putnok-Hanva. Rendben van minden? A küldemény innen elment teljesen és egészen.

4660. N.-Abony. K. T. Et tu mi fili? — Az nem lehet, az több volna türelmetlenségnél s elfoglaltságnál. Nem értjük önt. Ajánljuk azt, a mit ön így nevez: ta-te-tia-to-tu-tapintat! — A példány jár.

4661. Pest. Ir. S. A példány ki van rendelve. A kívánatokat örömezt teljesítjük; a rajz munkában van.

4662. Arany Jánoshoz címzett hexameterek. Nagy kérdés, vajjon nagyon megőrülne-e „aranyos költője magyarnak” az illy cifrazatnak:

— — — — — hisz fejedelmi
Trónod emelve van itt szellemhegyeken, győzelemmel
Benne királykint ulsz s dicséssel és drága bíborral
Ékes emelvényed alján műzsák seregelenek.
Oh, ha tehát öröömöm, a mit érzek, szűd fenekére
Atömlészhathetném, feselő szép rózsá pirulva
Arczod hű tükrén (!), és melly soha el ne viruljon!!!

4663. K.-Sz.-Miklós. B. K. — A 4650. szám nem önnek szólott. — Az „Eszme-törődék” nem adható. A kéredezett ár 20 ujt.

Nyílt tér. *)

Vasúti visszaélés. A közlekedés gyorsaságának megbecsülhetetlen emeltyűje a vasut azon vidékek számára, melyeket közvetlen érint, mert ezáltal a személyes találkozás, s a kereskedelmi cikkek tovaszállítása igen megkönnyítettik, csak visszaélések ne történjenek hivatalnokai részéről.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

Ezeket előbocsátva egy, reánk utazókra valóban káros következményű eljárást akarok ezuttal e lapok t. olvasói előtt elmondani, s illetőleg megérőni. Ugyan is:

E hó aug. 21-én az estvéli vasuti menettel többen indultunk el Nagy-Váradról a főváros felé, s mintegy éjfél tájban Püspök-Ladányba érkezünk, hol kiszállásunkor már azon hiba követetett el, hogy a vasuti kísérő felügyelő egy óra várakozást mondott. Mi tehát nyugodtan vártunk. — Azonban alig telik el tíz perc, csengetnek — még pedig nem is először, másodszor s harmadszor, mint olly főállomáson történni kellene; hanem rögtön hármast csengettek. — Ez mind hagyján, hanem a mit még soha sem tapasztaltam, — a csengettyű hangzott, a vonat pedig indult, s így mi többen lemaradánk a vonatról, s ott kelle az éjet töltenünk, hol sem szoba, sem alkalmas pihenő hely nem találtatott, s e mellett még gunyos mosolygó arczaik kelle látnunk a t. vasuti kisebb hivatalnokoknak.

Gondolkoztunk a fölött, vajjon mi az oka, hogy mi mintegy szándékosan kijátszva elmaradánk? Nem találtunk más okot, mint azt, hogy alig három szekér volt a mozdony után ragasztva, s ezek tömve voltak, s nem látták a t. urak szükségesnek értünk még egy szekeret adni.

Midőn jegyeink érvényessége miatt a p.-ladányi igazgatóságot megkerestük, s ott szemrehányást tevénk, a tisztviselőség még elég kiméletlen volt ellenünkben azt állítani, hogy három izben csengettek, holott ez nem volt igaz.

Menetjegyeinket érvényesítette az igazgatóság, az igaz; — de vajjon elvesztett egy napunkat pótolhatta-e? Nincs hatalmunkban más, mint ez eljárást a p.-ladányi vasuti tisztviselőségnek megérőni, s figyelmeztetni, miszerint illy igazságtalan eljárástól jövőre ovakodjék, nehogy az illy szándékos késleltetések miatt az utasokat a társulat kárára — a Sáp körül történt esetet is tekintetbe véve — lovas szekérrel utazni kényszerítse. Nagy-Várad, aug. 29.

Sohlya Antal, többek nevében.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros naptár	Nap-		Izraelit. naptár	Hold-		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
September.			Sept. (6)		Elul			
4 Vasár.	B 12 Órang.	B 11 M.	23 D 12 Lup.	5 23	6 35	5	2 28	9 57
5 Hétfő	Victorin püs.	Hercul.	24 Entichius	5 24	6 33	6 [felsz.]	3 21	10 51
6 Kedd	Zachariás pr.	Magnus	25 Titus	5 26	6 31	7 Jer.fal.	4 3	11 54
7 Szerda	Regina szüz	Regina	26 Adorján	5 27	6 29	8	4 34	*
8 Csütör	Kis Assz.	Már. sz.	27 Pimenus	5 28	6 27	9	5 1	1 2
9 Péntek	Gorgonius v.	Adumar	28 Mózes r.	5 30	6 25	10 [hel]	5 21	2 10
10 Szomb.	Toletin. Mik.	Jodok	29 Jan. fejr	5 31	6 23	11 S. Ra-	5 39	3 18

Holdnegyed: ☾ Első negyed 4-én 5 óra 21 perczkor reggel.

TARTALOM.

Fehérhegyeségi utiképek (3 képpel) I. — Esik... Kuliffay Ede. — Fojtó gondok... Tóth Endre. — Udvari szertartások s illemszabályok. — Az életmeleg. — Visszapillantások az olasz hadjáratra: II. Egy huszárezred fogadtatása Münchenben (képpel). Egyveleg. — Tarhaz: Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Mi újság? Levelezés: Brassó. Apróságok. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

Figyelmeztetés

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

mind azon t. cz. olvasóihoz, kik a jelen félévben előfizetéseiket megújítani elkéstek.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1859. évi másodféleüvi folyamából teljes számu példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési feltételek, postán küldve vagy Budapesten házhoz hordva:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt 6 hónapra	5 ft. — kr. ujp.
„ „ „ „ „ „ 3 hónapra	2 „ 50 „ „
A Vasárnapi Ujság külön 6 hónapra	3 „ „ „
A Politikai Ujdonságok külön 6 hónapra	2 „ 50 „ „

A Vasárnapi Ujság és Magyar Sajtó együtt 6 hónapra 10 ujt.
„ „ „ „ „ „ 3 hónapra 5 „

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány. A pénzek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadóhivatala
Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)